

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Program profilu społeczno-obywatelskiego

Program ramowy
Programy szczegółowe

Opracowanie: Agnieszka Jeran, Marcin Kowalczyk,
Marek Chamot, Paweł Tura

Projekt „Aktywny uczeń, pracownik, obywatel – to ja, dzięki kompetencjom kluczowym”
Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, ul. Garbary 2, 85-229 Bydgoszcz, z dopiskiem „Aktywny uczeń...”
tel. 52 567-07-80, www.aktywnyuczen.byd.pl, aktywnyuczen@byd.pl
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Człowiek – najlepsza inwestycja!

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Opis profilu:

Profil społeczno-obywatelski charakteryzują zajęcia skoncentrowane na wskazywaniu społecznego aspektu otaczającej ucznia rzeczywistości - tej najbliższej mu, ale i tej bardziej odległej - poznawanej w sposób zapośredniczony przez media albo odległej historycznie, a przecież w obu przypadkach rzutującej na codzienne życie i przyszłość. Zaplanowane tematy zajęć i rozwijane w ich trakcie kompetencje pozwolą nie tylko na sprawniejsze funkcjonowanie w rzeczywistości społeczno-politycznej (np. w kontekście wyborów, do udziału w których uczeń w trakcie szkoły ponadgimnazjalnej dorasta), obywatelskiej (udziału w działalności stowarzyszeń i fundacji, wolontariatu, podejmowania własnych inicjatyw) i komunikacyjnej (w wymiarze interpersonalnym, ale w wymiarze mediów masowych i internetu), ale i rozbudują szereg umiejętności niezbędnych w życiu szkolnym - szczególnie w kontekście kończącego szkołę egzaminu dojrzałości. Staną się przyczynkiem do sprawniejszego wyrażania własnych przemyśleń i zdobytej wiedzy, lepszej współpracy z rówieśnikami, a później pewniejszego wchodzenia w dorosły świat polityczno-obywatelski i rynkowy.

Główne wątki zaplanowanego na 5 semestrów profilu społeczno-obywatelskiego nie tyle opierają się wprost na którymkolwiek z przedmiotów obowiązkowych w szkole ponadgimnazjalnej, co oferują odmienne na nie spojrzenie, które wychodzi od wiedzy o otaczającym ucznia świecie społecznym, od poziomu mikrospołecznego (komunikacji interpersonalnej, rodziny) do makrospołecznego (obywatelstwo, narodowość, Unia Europejska). Bazą dla dyskusji, projektów i innych form pracy indywidualnej i grupowej będą doświadczenia własne uczniów, wiedza czerpana z mediów oraz wiadomości opanowane na przedmiotach „język polski”, „historia” czy „wiedza o społeczeństwie”, jednak unikalną właściwością programu jest zmiana perspektywy ujmowania tych wiadomości. Dominować będzie bowiem perspektywa ucznia, umożliwiająca mu osadzenie abstrakcyjnych często wiadomości w kontekście jego życia, a przez to opanowanie dodatkowych kompetencji, aktywizację potencjałów i rozbudowę świadomości obywatelskiej i społecznej.

Wymaga podkreślenia, że przygotowany każdorazowo przez autorów „proponowany zarys przebiegu lekcji” stanowi integralną część programu, jednak jest propozycją, ma w istocie być rodzajem przewodnika dla prowadzącego, umożliwiając mu wykorzystanie podejścia, które w oparciu o jego doświadczenie i w pracy z konkretną grupą sprawdzi się najlepiej. Zasadniczy zestaw treści zawierają każdorazowo tabele z części podstawowej programu.

Ramowy program nauczania zajęć uniwersalnych

Wymiar godzin w semestrze: 24 w semestrze II, 16 – w III i IV, 12 w V i VI

Idea programu:

Profil społeczno-obywatelski charakteryzują zajęcia skoncentrowane na wskazywaniu społecznego aspektu otaczającej ucznia rzeczywistości - tej najbliższej mu, ale i tej bardziej odległej - poznawanej w sposób zapośredniczony przez media albo odległej historycznie, a przecież w obu przypadkach rzutującej na codzienne życie i przyszłość. Zaplanowane tematy zajęć i rozwijane w ich trakcie kompetencje pozwolą nie tylko na sprawniejsze funkcjonowanie w rzeczywistości społeczno-politycznej (np. w kontekście wyborów, do udziału w których uczeń w trakcie szkoły ponadgimnazjalnej dorasta), obywatelskiej (udziału w działalności stowarzyszeń i fundacji, wolontariatu, podejmowania własnych inicjatyw) i komunikacyjnej (w wymiarze interpersonalnym, ale w wymiarze mediów masowych i Internetu), ale i rozbudują szereg umiejętności niezbędnych w życiu szkolnym - szczególnie w kontekście kończącego szkołę egzaminu. Staną się przyczynkiem do sprawniejszego wyrażania własnych przemyśleń i zdobytej wiedzy, lepszej współpracy z rówieśnikami, a później pewniejszego wchodzenia w dorosły świat polityczno-obywatelski i rynkowy.

Związek programu nauczania z podstawą programową szkoły średniej (przedmioty)

- Język polski
- Historia
- Wiedza o społeczeństwie
- Wiedza o kulturze

Cele dydaktyczne (odrębnie dla poszczególnych semestrów)

Semestr II, Klasa I

Moduły tematyczne:

- Człowiek w świecie ludzi
- Człowiek w świecie tekstów
- Człowiek w świecie rzeczy

Formy zajęć: dyskusje, pogadanka heurystyczna, praca indywidualna i grupowa z minimalnym udziałem tradycyjnej metody podawczej, odgrywanie scen

Lp.	Jaką wiedzę powinien posiadać uczeń?
1.	Warunki dobrej komunikacji i bariery komunikacyjne
2.	Historia druku i hipertekstu
3.	Społeczne znaczenie przedmiotów codziennego użytku
4.	Prawa obywatelskie i prawa człowieka

Lp.	Jakie umiejętności i kompetencje powinien zdobyć uczeń?
1.	Interpretowania tekstów źródłowych
2.	Prezentowania opinii własnych i grupowych
3.	Dyskusowania w grupie
4.	Opanowywania stresu

Semestr I, Klasa II

Moduł tematyczny:

- Człowiek w świecie mediów i demokracji

Formy zajęć: dyskusje, pogadanka heurystyczna, praca indywidualna i grupowa z minimalnym udziałem tradycyjnej metody podawczej, odgrywanie scen, debata

Lp.	Jaką wiedzę powinien posiadać uczeń?
1.	Retoryka w mediach
2.	Odmiany reklamy – reklama społeczna i polityczna
3.	Demokracja - teoria i procedury demokratyczne
4.	Media a demokracja

Lp.	Jakie umiejętności i kompetencje powinien zdobyć uczeń?
1.	Interpretowania tekstów źródłowych
2.	Prezentowania opinii własnych i grupowych
3.	Dyskutowania w grupie
4.	Prowadzenia i komentowanie debaty politycznej
5.	Analizy kampanii promującej postawy prospołeczne

Semestr II, Klasa II

Moduł tematyczny:

- Człowiek w świecie kultur(y)

Formy zajęć: dyskusje, pogadanka heurystyczna, praca indywidualna i grupowa z minimalnym udziałem tradycyjnej metody podawczej, odgrywanie scen; dodatkowo - warsztaty prowadzone przez ekspertów (przedstawiciele instytucji kultury i organizacji pozarządowych)

Lp.	Jaką wiedzę powinien osiąść uczeń?
1.	Kultura wysoka a kultura masowa – różnice, zależności
2.	Dziedzictwo kulturowe „małych ojczyzn”
3.	Zróżnicowanie kulturowe Polski – mniejszości etniczne
4.	Mecenat kulturalny – historia i teraźniejszość

Lp.	Jakie umiejętności i kompetencje powinien zdobyć uczeń?
1.	Interpretowania tekstów źródłowych
2.	Prezentowania opinii własnych i grupowych
3.	Dyskutowania w grupie
4.	Rozpoznawania formy przekazu kulturowego
5.	Identyfikowania podstawowych różnic kulturowych

Semestr I i II, Klasa III

Moduł tematyczny:

- Człowiek w teatrze świata.

Formy zajęć: dyskusje, pogadanka heurystyczna, praca indywidualna i grupowa z minimalnym udziałem tradycyjnej metody podawczej, odgrywanie scen

Lp.	Jaką wiedzę powinien osiąść uczeń?
1.	Metafora teatru w analizie życia społecznego (naukowej i literackiej)
2.	Dramaturgiczne ujęcie życia społecznego
3.	Śmiech jako broń – groteska

Lp.	Jakie umiejętności i kompetencje powinien zdobyć uczeń?
1.	Interpretowania przekazów medialnych
2.	Prezentowania opinii własnych i grupowych
3.	Dyskutowania w grupie
4.	Autoprezentacji i obrony własnego zdania

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Program szczegółowy

Semestr 1. (semestr II klasy I)

Moduły pierwszej klasy skonstruowane są wokół podstawowych obszarów funkcjonowania współczesnego człowieka - a więc otaczających go ludzi, tekstów i przedmiotów. Wątek ten obejmie także początek klasy drugiej, jako moduły osadzające w rzeczywistości mediów. W klasie drugiej przewidziano ponadto rozwijanie kompetencji aktywnego obywatela, przede wszystkim dzięki poznawaniu różnych odcieni aktywności obywatelskich i ich podłoża (co obejmie chociażby aktywność ściśle polityczną, proekologiczną czy zagadnienia dyskryminacji), a także strony praktycznej - dzięki zorganizowanym specjalnym warsztatom prowadzonym przez gości - przedstawicieli organizacji pozarządowych. Równoległe trzecim z głównych wątków, prowadzonym do końca klasy trzeciej, będzie perspektywa osadzająca odległą rzeczywistość w codzienności, umożliwiającą uświadomienie i rozpoznanie wpływów wydarzeń dawnych (osadzenie w historii), odległych geograficznie (osadzenie w wiedzy o aktualnych wydarzeniach światowych) czy też odbitych w twórczości (osadzenie w literaturze) na rzeczywistość współczesnej Polski i jej konkretnego wycinka - miejsca codziennego życia ucznia. Szczególnie ostatni obszar będzie istotny w klasie trzeciej, umożliwiając szlifowanie niezbędnych na egzaminie dojrzałości kompetencji komunikacyjnych (przedstawianie własnych opinii, prezentowanie ustaleń i wątków) i erudycyjnych (sprawne poruszanie się w tekstach, znajdowanie powiązań pomiędzy nimi nawzajem oraz nimi i rzeczywistością społeczną).

Zajęcia uniwersalne - 24 godziny

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji
Człowiek w świecie ludzi (10 godzin)			
Komunikacja interpersonalna i jej bariery	4	Rodzaje komunikacji: werbalna i niewerbalna, bezpośrednia i pośrednia, ustna i pisemna, formalna i nieformalna, indywidualna i masowa Skuteczna komunikacja - kryteria Bariery skutecznej komunikacji	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach
Stres	2	Stres Wpływ stresu na życie prywatne i zawodowe Techniki relaksacyjne	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach Odgrywanie scen
Normy i zasady	2	Rodzaje norm (społeczne, obyczajowe, moralne, dobrego wychowania, prawne) Adresat normy Dyspozycje w normie Sankcje w normie Konflikt norm Wojna sprawiedliwa	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach
Relacje międzyludzkie	2	Relacje międzyludzkie Uniwersalność mitów Relacje między ludźmi a relacje między państwami Historyczne przemiany charakteru relacji między ludźmi	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach Interpretacja tekstów literackich

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji
Człowiek w świecie tekstów (8 godzin)			
Po co nam słowo pisane?	2	Historia druku Teksty o największej sile oddziaływania na historię i kulturę (Biblia, Iliada...) Książka a Internet	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach Interpretacja tekstów literackich
Pismo (historia druku)	2	Historia pisma i druku (alfabet, maszyny drukarskie, offset) Książki a prasa Wpływ prasy na opinię publiczną	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja
Tekst elektroniczny	4	Rodzaje tekstów pisanych (książki, zapiski odręczne, teksty elektroniczne, graffiti) Krótka historia Internetu Właściwości hipertekstu Wady i zalety wielomedialności Internetu	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach
Człowiek w świecie rzeczy (6 godzin)			
Co kryje się w rzeczach?	2	Muzeum i pamięć - funkcje i wzajemne związki Zmiany podejścia do przedmiotu w kontekście jego historii Dwojaka natura przedmiotów (rzeczy) jako narzędzi i jako nośników pamięci	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach Interpretacja tekstów literackich
Współczesna gorączka złota, czyli czy społeczeństwo globalne to społeczeństwo konsumpcyjne	2	Złoto jako surowiec i jako symbol (historycznie i współcześnie) Mit o królu Midasie Niewymierność wartości „cenniejszych niż złoto” Złoto jako symbol nastawienia konsumpcyjnego	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach
Środki transportu w mieście	2	Historyczne i współczesne środki transportu Samochód - historia i wykorzystanie Kongestia (utrudnienia w ruchu) - przykłady i dążenie do zminimalizowania	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach

Zajęcia specjalistyczne - 10 godzin

(każdorazowo określono temat zajęć uniwersalnych, do którego zajęcia specjalistyczne są komplementarne)

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji	Komplementarne do zajęć
Trema podczas autoprezentacji i wystąpień publicznych	2	Trema Trema a stres Merytoryczne i emocjonalne przygotowanie do wystąpienia publicznego Elementy komunikacji niewerbalnej ważne w wystąpieniach publicznych	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach Odgrywanie scen	Stres
Prawa obywatelskie a prawa człowieka	2	Prawo w szerokim rozumieniu Prawa obywatelskie Prawo do obywatelskiego nieposłuszeństwa	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach	Normy i zasady
Umowa-zabezpieczenie prawne a zabezpieczenie etyczne	2	Umowa słowna a umowa pisana Sankcje chroniące umowy przed złamaniem (prawne, etyczne, społeczne) Formalne zabezpieczenie umowy	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach	Po co nam słowo pisane?
Książka jako przedmiot	2	Biblioteka jako miejsce gromadzenia książek Biblioteka a muzeum -różnice Przeznaczenie książki Przydatność książek różnego rodzaju	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach	Co kryje się w rzeczach? Tekst elektroniczny
Nowoczesne technologie transportowe	2	Globalizacja i konieczność przemieszczania ładunków Największe współczesne środki transportu ładunków towarowych Związki pomiędzy ładunkiem a wykorzystywanym do jego transportu środkiem	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach	Środki transportu w mieście

Proponowany zarys przebiegu lekcji

Zajęcia uniwersalne

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
Człowiek w świecie ludzi			
1	Komunikacja interpersonalna i jej bariery	Materiał pomocniczy: sceny z popularnych seriali lub fragmenty lektur szkolnych, obrazujące wadliwą komunikację	Wprowadzenie nauczyciela - uświadomienie powszechności procesów komunikacyjnych Uczniowie podają przykłady komunikowania się i w efekcie tworzą listę przykładów nauczyciel przedstawia typy sposobów komunikowania ze względu na różne kryteria: komunikowanie werbalne i niewerbalne, bezpośrednie i pośrednie, ustne i pisemne, formalne i nieformalne, indywidualne i masowe Uczniowie w podgrupach dokonują przypisania przykładów do poszczególnych typów, w razie potrzeby uzupełniają przykłady do typów, które uprzednio nie zostały uwzględnione Podgrupy przedstawiają swoje propozycje Nauczyciel wskazuje, że wiele przykładów jednocześnie należy do kilku typów (podział na typy nie jest rozłączny, to wiele równoległych kryteriów) Nauczyciel pyta o definicję "dobrej komunikacji" interpersonalnej i w dyskusji powstaje taka definicja Podsumowując nauczyciel zauważa, że dobra komunikacja to ta, która prowadzi do skutecznego porozumienia się uczestników Pytając czy komunikacja zawsze jest skuteczna prosi o opracowanie w podgrupach przykładów nieskutecznej, wadliwej komunikacji (podgrupy zajmują się komunikacją w domu i komunikacją w szkole) (wykorzystanie materiałów pomocniczych) Podgrupy prezentują swoje przykłady i pod kierunkiem nauczyciela porządkują je, nazywając poszczególne bariery ((Lista barier do wykorzystania: brak kontaktu wzrokowego, niedostosowanie językowe - niewłaściwy poziom trudności wyrazów czy budowy zdań, zbyt szybkie lub zbyt wolne mówienie, niezgodność komunikatów werbalnych i niewerbalnych, hałas, duża odległość między rozmówcami) W razie potrzeby nauczyciel podaje rodzaj bariery i prosi o przykład Uczniowie tworzą do listy barier zestaw porad zaradczych - sposobó niwelowania lub przekraczania

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
			poszczególnych barier Uczniowie wraz z nauczycielem tworzą "Kodeks dobrej komunikacji" w szkole i w rodzinie, który przyjmuje postać zawieszonoego w sali plakatu
2	Stres	Źródła pomocnicze: Mitnick K.D., Simon W.L., <i>Sztuka podstępu</i> , Helion, Gliwice 2005 Oniszczenko W., <i>Stres to brzmi groźnie</i> , Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 1998.	Uczniowie na anonimowym formularzu przedstawiają jedną sytuację, która ich dotyczyła i wiązała się ze stresem. Nauczyciel zbiera formularze, i losowo czyta na głos. Uczniowie dyskutują na temat sytuacji i starają się podać rozwiązania zmierzające do minimalizacji objawów stresu w przytoczonych sytuacjach. Uczniowie definiują pojęcie stresu. Nauczyciel rozdaje, wcześniej przygotowane scenariusze inscenizacji i zaleca podział uczniów na grupy. Uczniowie dobierają się w grupy i po chwili namysłu odgrywają sytuacje, które mogą powodować nasilenie się stresu. Uczniowie po obserwacji siebie w trakcie inscenizacji wymieniają przykłady reakcji człowieka na stres. Nauczyciel i uczniowie dyskutują na temat wpływu stresu na życie prywatne i zawodowe. Nauczyciel wskazuje na potrzebę stosowania technik relaksacyjnych obniżających poziom zdenerwowania. Uczniowie starają się zastosować rady odnoszące się do wybranych przez nich inscenizacji. W wyniku powyższych ćwiczeń, uczeń przez komunikację z rówieśnikami, współdziałanie w grupie zorientowany na obserwację innych uczy się redukować stres. Uczniowie zapoznają się z fragmentami książki „Sztuka podstępu” i poznają nietypowe sytuacje, w których autor musiał opanować stres.
3	Normy i zasady	Teksty do interpretacji: Regulaminy szkół, Konstytucja (wybrany akt prawny) Źródła pomocnicze: W. Tatarkiewicz, <i>Historia filozofii</i> , PWN 2005,	Nauczyciel zadaje pytanie: <i>Proszę podać przykłady norm</i> . Uczniowie podają przykłady. Podawane przykłady są w skrócie wpisywane na tablicę. Następnie uczniowie starają się sklasyfikować wymienione wcześniej przykłady. Uczeń potrafi wymienić znane mu normy społeczne (religijne, obyczajowe, moralne, dobrego wychowania, normy prawne) Uczniowie odpowiadają na pytanie: <i>W jakich sytuacjach są adresatami norm? Czego dotyczą normy, których są adresatami?</i> Uczniowie po lekturze art. 85 Konstytucji Rzeczy Pospolitej Polskiej odpowiadają na pytanie nauczyciela. <i>Jakie elementy przekazu znajdują się w treści tego artykułu?</i> Uczniowie określają adresata, dyspozycje i sankcje zawarte w normie.

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
			Nauczyciel przygotowuje egzemplarze regulaminu szkoły oraz innych szkół. Przedstawia je uczniom do interpretacji. Uczniowie podzieleni na grupy analizują tekst w poszukiwaniu podobieństw i różnic. Na podstawie analizy tekstu uczeń określa adresatów norm, prezentuje podobieństwa i różnice. Uczniowie podają przyczyny różnic w regulaminach. Nauczyciel wyjaśnia, iż różnice mogą być podyktowane specyfiką pracy danej placówki, rozszerza myśl i podaje różnice zasadach i normach wynikające ze sposobu sprawowania władzy w państwie. np. Art. 4 ust. 1 Konstytucji stanowi, że „władza zwierzchnia w Rzeczypospolitej Polskiej należy do Narodu”. Uczniowie prezentują przykłady norm społecznych i religijnych występujących w innych państwach. Nauczyciel na podstawie przykładu żołnierza przedstawia konflikt zasad zawartych w dekalogu i powinności obrony swojego państwa. Przedstawia myśl św. Augustyna dot. wojny sprawiedliwej. Uczniowie odpowiadają na pytanie czy we współczesnych konfliktach zbrojnych ich zdaniem obserwują przykłady wojny sprawiedliwej
4	Relacje międzyludzkie	Teksty do interpretacji: <i>Człowiek człowiekowi</i>, <i>Pieśń na wyjście</i>, Edward Stachura; <i>Mitologia</i>, Jan Parandowski	Rozmowa na temat relacji międzyludzkich w środowisku uczniów. Zapisanie wniosków na tablicy. Odsłuchanie (i odczytanie) utworu <i>Człowiek człowiekowi</i> w wykonaniu „Starego Dobrego Małżeństwa”. Interpretacja wiersza pod kierunkiem nauczyciela. Zwrócenie uwagi na specyficzną metaforykę i przesłanie wpisane w utwór. Wypisanie na tablicy słów-kluczy i wyjaśnienie ich: np. zwilczyć, zbliznić, zgłuszyć itp. Dyskusja na temat uniwersalności diagnozy Stachury i przyczyn takiego stanu rzeczy (uczniowie przez kilka minut przygotowują argumenty). Przypomnienie przez uczniów wybranych mitów greckich. Sformułowanie odpowiedzi na pytania: Jakie elementy charakterystyczne dla kultury greckiej regulują stosunki międzyludzkie? Dyskusja: czy przykłady z mitów można jakoś odnieść do diagnozy Stachury? Przypomnienie genezy i przebiegu Wojny Trojańskiej, wraz z krótką charakterystyką głównych postaci. Dyskusja nad problemem: relacje między ludźmi a relacje między państwami (Wojna Trojańska jako punkt wyjścia dla współczesnej refleksji). Odsłuchanie (i odczytanie) utworu <i>Pieśń na wyjście</i> „Starego Dobrego Małżeństwa”. Omówienie pozytywnego programu wpisanego w utwór. Odpowiedź na pytanie: Gdzie dziś można by go realizować? Zastanowienie się czy <i>Mitologia</i>, <i>Biblia</i> lub inna poznana lektura dostarczają takich przykładów tolerancji.

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
			Podsumowanie: relacje międzyludzkie wczoraj i dziś.
Człowiek w świecie tekstów			
5	Po co nam słowo pisane?	Teksty do interpretacji: <i>Który skrzywdziłeś</i> , Czesław Miłosz, Ray Bradbury, <i>451 stopni Fahrenheita</i> (fragmenty)	Przypomnienie czynników mających wpływ na rozwój kultury. Zwrócenie uwagi, iż jedno z najważniejszych wydarzeń to wynalezienie druku (w średniowiecznej Europie było znacznie mniej niż 100 tys. książek, natomiast 45 lat po wynalezieniu druku – już ok. 9 mln.) Rozmowa o drogach szerzenia się idei. Postawienie problemu: czy słowo pisane może zmienić świat? Dyskusja. Wnioski poparte przykładami wypisane na tablicy. Wprowadzenie uczniów w kontekst lat 50. i biografię Czesława Miłosza. Odczytanie wiersza <i>Który skrzywdziłeś</i> . Interpretacja utworu ze zwróceniem uwagi na wpisaną weń rolę poety. Dyskusja nad słusznością tezy Miłosza o tak wielkiej sile słowa pisanego. Sporządzenie listy tekstów, które miały wpływ na historię i kulturę: np. <i>Biblia</i> , <i>Iliada</i> , <i>Rok 1984</i> , ale również <i>Mein Kampf</i> , <i>Manifest Komunistyczny</i> , <i>Protokoły Mędrców Syjonu</i> , itp. Konkluzja: słowo pisane ma ogromną siłę oddziaływania. Poszczególne dzieła nie tylko kształtują kulturę, ale także zmieniają bieg historii. Postawienie problemu: przyszłość książki w dobie Internetu. Dyskusja. Zaprezentowanie jednej z możliwych wersji losów książki w przyszłości: odczytanie fragmentu powieści fantastycznej <i>451 stopni Fahrenheita</i> (monologi Beatty'ego i Fabera). Porównanie obu stanowisk. Odpowiedź na pytanie: Co książka z 1953 roku mówi nam o dniu dzisiejszym? Uczniowska konkluzja: który z bohaterów ma rację.
6	Pismo (historia druku)	Źródła pomocnicze: Cohen M. <i>Pismo zarys dziejów</i> , Warszawa 1956. Jean G. <i>Pismo pamięć ludzkości</i> , Wrocław 1994. Bednarczyk E. <i>Graficzny</i>	Nauczyciel zadaje pytanie: <i>W jaki sposób ludzie się porozumiewają?</i> Uczniowie odpowiadają na pytanie. Każda odpowiedź jest komentowana przez nauczyciela. Nauczyciel podsumowuje wypowiedzi i rozgranicza formy na werbalne, niewerbalne i tekst. Nauczyciel rozdaje uczniom fotografie lub przy pomocy prezentacji multimedialnej wyjaśnia historię pisma. Między innymi wyróżnia: - Pierwsze stemple w Egipcie, gdzie po raz pierwszy zastosowano do barwienia tkanin specjalne stemple,

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		<i>rozwój litery</i>, Warszawa 1956. Majerowa J., <i>O książce. Mała encyklopedia dla młodzieży</i>, Wrocław 1987, Iljin M., <i>Czarno na białym</i>, Warszawa 1964, <i>Foliogramy, zdjęcia, filmy</i>, Encyklopedia PWN (wybrane elementy dot. historii prasy	wytłoczone w glinianych tabliczkach, tuż przed ich wypaleniem.. Papirus, jako materiał piśmienniczy wytwarzany w Egipcie - Pergamin. - Wynalezienie papieru w 105 roku naszej ery. - Pierwszy wyrób w pełni poligraficzny. Od VII wieku, gdy w Chinach stworzono pierwsze druki drzeworytnicze na papierze Pissesse, jako powstała w Korei pierwsza państwowa instytucja zajmująca się drukiem i wszelkimi sprawami z nim związanymi. Pierwsza książka drukowana książka pochodzi z Korei z roku 704. - Wynalazek Jana Gutenberga, aparat służący do odlewania czcionek z wymiennych matryc, jak również prasy drukarskiej. - Mechanizacja -przełom XVIII i XIX wieku - Powstanie w 1811 r. w Europie pierwszej płaska szybkoobrotowej maszyny drukarskiej napędzana przez maszynę parową. - Narodziny offsetu. pod koniec XVIII wieku - Alois Senefelder (1771-1834) Pierwszą w pełni funkcjonalna maszyny offsetowa – 1904r. (druk czterokolorowy CMYK). - Początek nowej ery składu, Lata osiemdziesiąte XX wieku przyniosły ogromny rozkwit w dziedzinie poligrafii. W 1984 „Apple Macintosh”, w 1985 „Microsoft Windows” w komputerze IBM, pierwszy program dedykowany dla DTP - „Aldus Pagemaker 1.0” firma Adobe przedstawiła Post Script, - nowy standard opisu strony dedykowany dla profesjonalnego składu, pierwsza drukarka laserowa w obsłudze nowego standardu firmy Apple. Nauczyciel z uczniami bierze udział w dyskusji na temat innych rozwiązań technicznych ważnych dla rozwoju pisma i druku. Uczniowie odpowiadają na pytanie postawione przez nauczyciela: <i>Jakie źródła pisemne mają współcześnie największy wpływ na kreowanie zdania opinii publicznej i przepływ informacji? Z wypowiedzi uczniów wybiera prasę i przedstawia uczniom krótką charakterystykę wpływu prasy na opinię społeczną na podstawie prasy konspiracyjnej (1939-1945) na terenie Polski.</i>
7	Tekst elektroniczny	<i>Materiały pomocnicze do pracy porównawczej:</i> klasyczna encyklopedia i	Przypomnienie konkluzji z zajęć o druku Nauczyciel wskazuje, że obok tekstów drukowanych istnieje wiele innych rodzajów tekstów - zapiski odręczne, graffiti, a także teksty elektroniczne

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		wydruk haseł z wikipedii, fragment opublikowanego dziennika i bloga, dialog z lektury szkolnej i zapis dyskusji z forum, gazeta i wydruk wiadomości z portalu internetowego	W wyniku dyskusji powstaje lista rodzajów tekstów (ręcznie pisane: listy, dzienniki, notatki; drukowanych - od prasy po książki, teksty w Internecie: wiadomości, powieści, fora, blogi, komunikaty itp.) Nauczyciel nawiązuje do kwestii Internetu i wskazuje na właściwości hipertekstu - to, co odróżnia od zwykłych tekstów (cechy hipertekstu: multimedialność, dowolność kolejności tworzona przez linki (brak linearności), łatwość i szybkość publikowania, kopiowania i przytaczania) Uczniowie podają przykłady tekstów, jakie spotykają w Internecie i dyskutują nad obecnością obok tekstów obrazu, dźwięku i filmu czyli o wzbogacaniu tekstu wykorzystaniem innych kanałów komunikowania niż słowo pisane W podgrupach uczniowie tworzą listy zalet i wad wielomedialności Internetu Podgrupy przedstawiają swoje ustalenia i uczniowie formułują wspólną listę zalet i wad wielomedialności Nauczyciel przedkłada uczniom przygotowane materiały, uczniowie w podgrupach dyskutują o podobieństwach i różnicach materiałów pochodzących z Internetu i spoż niego Powstaje lista podobieństw i różnic pomiędzy tekstami internetowymi i "klasycznymi", drukowanymi Uczniowie dyskutują o sposobach, w jakie oba rodzaje tekstów funkcjonują obok siebie - kiedy się zastępują, a kiedy uzupełniają, w jakich okolicznościach i ze względu na co któreś z nich są "wygodniejsze", trafniejsze i kiedy sami uczniowie je preferują
Człowiek w świecie rzeczy			
8	Co kryje się w rzeczach?	Teksty do interpretacji: <i>Muzeum</i> , Wisława Szymborska; <i>Guziki, Kamyk</i> , Zbigniew Herbert; Andrzej Wajda, <i>Katyń</i> (fragmenty filmu)	Wymienienie przez uczniów przedmiotów, z którymi są sentymentalnie związani. Rozmowa na temat pamięci i funkcji muzeów. Postawienie problemu: czy możemy dowiedzieć się czegoś od przedmiotów? Omówienie stanowiska Wisławy Szymborskiej na podstawie wiersza <i>Muzeum</i>. Zwrócenie uwagi na lekki ton wiersza. Inne podejście do omawianego zagadnienia. Wprowadzenie uczniów w problematykę zbrodni katyńskiej. Stworzenie listy przedmiotów, które mogłyby kojarzyć się z tego rodzaju tragicznym wydarzeniem. Głośne odczytanie wiersza <i>Guziki</i>. Projekcja fragmentów filmu (ostatnich scen). Dyskusja nad symboliką tytułowych guzików. We wnioskach odpowiedź na pytanie: czy przedmioty mogą

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
			w wiarygodny sposób świadczyć o przeszłości? Czy warto wciąż budować muzea? Pokazanie przez nauczyciela kamienia rzekomo pochodzącego z Grecji, gdzie znalazł go w ruinach jednej ze starożytnych świątyń. Wrażenia uczniów z obcowania z historią. (krótki opis przeżyć wewnętrznych) Wyjawienie prawdy o kamieniu i odpowiedź uczniów na pytanie: w jaki sposób zmieniły się ich uczucia wobec przedmiotu? Postawienie problemu: mimo że nie jest to kamień ze starożytnych ruin, co może być w nim pociągającego? Wykorzystanie wiersza <i>Kamyk</i>. Krótki wykład na temat roli kamienia w wybranych okresach historycznych. Podsumowanie: rzeczy jako narzędzia niezbędne człowiekowi oraz nośniki pamięci i uczuć.
9	Współczesna gorączka złota, czyli czy społeczeństwo globalne to społeczeństwo konsumpcyjne	Źródła do wykorzystania: <i>Słownik języka polskiego, Księga przysłów</i>	Uczniowie indywidualnie wypisują w zeszycie skojarzenia ze słowem „złoto”/jak najwięcej/ Na tablicy w dwóch kolumnach piszą zastosowanie złota jako surowca /przykłady/ w drugiej jako wartości /emocjonalna, intelektualna itp./ Nauczyciel opowiada o znaczeniu złota jako symbolu / od starożytności do współczesności/ - w tym omawia mit o królu Midasie Uczniowie dyskutują w podgrupach i wypisują przykłady w trzech kolumnach: (1) złoto jako symbol bogactwa, (2) złoto jako przedmiot inwestycji, (3) złoto jako przedmiot pożądania/skutki/ Podsumowanie: Nauczyciel pyta czy są wartości cenniejsze niż złoto/ uczniowie wypisują na tablicy np. dobra kultury, zabytki wpisane na listę UNESCO/ Złoto pozostaje synonimem bogactwa, jednak są wartości cenniejsze /dorobek kultur., więzi rodzinne, przyjaźń itp. – wymieniają/
10	Środki transportu w mieście	<i>Wybrane materiały z poniższych publikacji:</i> Tundys B., <i>Logistyka miejska. Konceptcje, systemy, rozwiązania</i> , Wydawnictwo Difin, Warszawa 2008,.	Nauczyciel prosi uczniów o wymienienie najpopularniejszych środków transportu. Nauczyciel ukazuje samochód, jako najbardziej powszechny środek komunikacji, który mimo faktu że pozwala na szybsze pokonanie odległości, stwarza zagrożenia w środowisku miejskim. Ilość pojazdów jest nieadekwatna do infrastruktury (dróg, parkingów itp.) Uczniowie podają przykłady, w których wykorzystuje się samochód (np., komunikacja miejska i korzystanie z własnych pojazdów, dostarczanie ładunków do sklepów /przewóz rzeczy/) Uczniowie podają przykłady zalet i wad wykorzystania pojazdów w mieście.

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		Szymczak M., <i>Logistyka miejska</i> , Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu 2008, <i>Infrastruktura techniczna a rozwój miasta</i> , Stawasz D. (red.), Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2006,	Nauczyciel wyjaśnia termin – kongestia. Uczniowie podają przykłady miejsc w mieście, których występuje to zjawisko. Nauczyciel podnosi kwestię zminimalizowania zjawiska kongestii w mieście. Uczniowie dobrani w zespoły na podstawie przedstawionych w postaci opisów różnych rozwiązań starają się stworzyć propozycje zmniejszenia ilości pojazdów na drogach swojego osiedla/miasta. Uczniowie prezentują swoje propozycje, które są omawiane na forum całej grupy.

Zajęcia specjalistyczne

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
Trema podczas autoprezentacji i występów publicznych	Źródła pomocnicze: Murdoch A., <i>Prezentacje i wystąpienia w public relations</i>, POLTEXT, Warszawa 2000 Leary M., <i>Wywieranie wrażenia na innych. O sztuce autoprezentacji</i>, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 1999. 6. Hobfoll S.E., <i>Stres, kultura i społeczność</i>. Psychologia i filozofia stresu, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2006.	Nauczyciel czyta fragmenty „Nigdy więcej tremy. Jak przełamać lęk przed wystąpieniami publicznymi” Uczniowie definiują pojęcie tremy i dokonuje porównania z pojęciem stresu. Nauczyciel proponuje uczniom ćwiczenie, w którym: Każdy przygotowuje krótkie wystąpienie na temat swoich zainteresowań i pasji; lub Każdy przygotowuje wystąpienie, w którym przeczyta na głos całej grupie jeden z wierszy do wyboru, podanych przez nauczyciela. Uczniowie dokonują analizy swoich zachowań i opisują reakcję na informację o zadaniu, w czasie przygotowań, przed, w trakcie i po wystąpieniu przed rówieśnikami. Nauczyciel przeprowadza krótki wykład, w którym zawiera sugestywne elementy autoprezentacji. Przed wykładem nauczyciel zadaje pytania: <i>Jaki będzie cel wystąpienia? Jakie elementy wystąpienia były przez uczniów postrzegane, jako bardziej/mniej wiarygodne?</i> Tematem wykładu jest merytoryczne i emocjonalne przygotowanie się do wystąpienia na forum. Nauczyciel zmienia sposób i formę wypowiedzi w trakcie wykładu. Nauczyciel proponuje uczniom ćwiczenie, w którym każdy przygotowuje się do dwóch ról kandydata na pracownika oraz osoby przeprowadzającej rozmowę kwalifikacyjną. W każdej z inscenizacji uczestniczą trzy osoby komisji i jeden kandydat. Każda z osób wcześniej poznaje założenia, najważniejsze pojęcia, którymi uczniowie będą się posługiwać oraz pytania dla komisji. Każda osoba ma czas na przygotowanie. W tym ćwiczeniu szczególnie zwraca się uwagę na uporządkowanie przekazywanych treści, reakcję na pytania oraz w jaki sposób radzi sobie z trudnymi pytaniami i agresją. Osoby przeprowadzające inscenizowaną rozmowę kwalifikacyjną dokonują punktacji kandydatów między innymi oceniając kontakt wzrokowy oraz postawy, gestykulację, mimikę oraz siłę głosu.
Prawa obywatelskie a prawa człowieka	Teksty do interpretacji: Statut Szkoły, Regulamin Ucznia, Powszechna deklaracja praw człowieka, Europejska Konwencja	Nauczyciel wyjaśnia: czym jest prawo w pojęciu sensu largo, dyskutuje z uczniami, o tym, z czym kojarzy się pojęcie prawa. Dyskusja z uczniami nt. praw ucznia w szkole (szkoła-jako miniatura społeczeństwa obywatelskiego) W dyskusji nawiązanie do praw obywatelskich w Atenach (kto je posiadał, kto nie) i Rzymie (grupy społeczne wypisują uczniowie na tablicy)

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
	Ochrony praw człowieka i podstawowych wartości, Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych	Nauczyciel prosi o podanie przykładów nt. prawa obywatelskiego nieposłuszeństwa w państwie demokratycznym (m.in. odmowa płacenia podatków, blokada dróg itd.) Jakie zaistniały zmiany w prawodawstwie współczesnych społeczeństw; dyskusja nt. różnych stanowisk w zakresie praw człowieka (Chiny, Indie, itd.) Podsumowanie: gwarantem przestrzegania praw są zarówno międzynarodowe organizacje jak i kraje o ustrojach demokratycznych /przykłady podają uczniowie
Umowa- zabezpieczenie prawne a zabezpieczenie etyczne	Teksty do interpretacji (fragmenty) Kodeks cywilny, Kodeks rodzinny i opiekuńczy, Umowa haska	Nauczyciel prosi o skomentowanie określenia „Słowo honoru”/interpretacja/ Dyskusja; czy umowa słowna jest wiążąca /przykłady/ Nauczyciel zwraca uwagę, że z umowami wiąże się przestrzeganie norm prawnych i moralnych Następnie dzieli grupę na dwa zespoły. Jedna podaje przykłady umów pisanych /różne sytuacje życiowe/ z nieprzestrzegania których grożą sankcje sądownicze. Druga grupa podaje przykłady nieprzestrzegania określonych zobowiązań, w wyniku czego pojawiają się sankcje etyczne- jakie? /np. wykluczenie z koła, z jakiejś organizacji, zanik kontaktów towarzyskich itp. Uczniowie dzielą się wynikami dyskusji w podgrupach i debatuje nad nimi Nauczyciel prosi o przykłady np .umów międzynarodowych, krajowych dot. różnych aspektów życia, następnie pyta czy , a jeżeli tak to dlaczego są one spisane. Podsumowanie: w świecie komercjalizacji i globalizacji zabezpieczenie formalne bezwzględnie. Aspekt etyczny jest istotny, niemniej w określonych sytuacjach jest na planie drugim / m.in umowy zabezpieczające interesy państw itd. - uczniowie wymieniają/
Książka jako przedmiot	<i>Materiały poglądowe:</i> encyklopedie, broszury, powieści, podręczniki, wydania kieszonkowe kryminałów itp.) <i>Teksty do interpretacji:</i> Umberto Eco, <i>O bibliotece</i> lub (fragmenty) Umberto Eco, <i>Imię róży</i>	Czym jest książka jako przedmiot? Nauczyciel pyta i z odpowiedzi uczniów tworzy listę cech książki (okładka i strony wewnątrz, ich stałe połączenie, druk na kartkach - tekst i/lub obrazy, numeracja stron) Uczniowie przeglądają przyniesione przez nauczyciela książki różnych rodzajów, wskazują różnice pomiędzy nimi i ewentualnie uzupełniają stworzoną wcześniej listę Nauczyciel opowiada o miejscu, w którym gromadzi się książki tj. o bibliotece (m.in. w oparciu o Umberto Eco, <i>O bibliotece</i> lub fragmenty Umberto Eco, <i>Imię róży</i>) Uczniowie w podgrupach dyskutują o różnicach pomiędzy biblioteką a muzeum (w którym też mogą znajdować się zgromadzone książki) oraz o prywatnie gromadzonych książkach (mówią o książkach które sami posiadają i które znajdują się w ich domach) - przywołane kategorie to m.in. kwestie „życia książki” (tj. książki, która jest czytana), przekazywania wiedzy poprzez książkę, wartości kolekcjonerskiej rzadkich

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		egzemplarzy Nauczyciel powraca do przyniesionych i przeglądanych wcześniej książek i pyta uczniów, co ich zdaniem znaczy przysłowie „nie oceniamy książki po okładce” - jak odnosi się do książek, a jak do innych zjawisk i przedmiotów? Czy znają inne polskie przysłowia, które mają podobne znaczenie? Nawiązując do przysłowia nauczyciel zauważa, że najważniejszą cechą książki jest jej przeznaczenie - to, że jest czytana. Uczniowie w podgrupach dyskutują o czytaniu: lektur szkolnych, powieści, poradników (każda podgrupa o innym rodzaju książek). Podsumowaniem jest dyskusja o tym, czy warto czytać książki, a jeśli tak to dlaczego? (książka jako opowieść, która pozwala doświadczyć cudzego życia, przeżyć więcej niż tylko własne życie)
Nowoczesne technologie transportowe	Źródła pomocnicze: <i>Podręcznik historii (1945-1990)</i> L. Mindur, <i>Technologie transportowe XXI wieku</i>, Warszawa-Radom 2008 Seria: <i>Współczesne uzbrojenie i technika wojskowa</i>, Dom Wydawniczy Bellona, Warszawa 2002.	Podczas zajęć uczniowie poznają największe środki transportu przeznaczone do przemieszczania ładunków towarowych. Nauczyciel ukazuje uczniom potrzebę przesyłania ładunków (art. spożywczych, budowlanych, elektronicznych, surowców energii, materiałów przetworzonych, produktów petrochemicznych, itp.) na duże odległości ze względu na potrzeby cywilne (sprzedaż itp.) oraz militarne (zaopatrzenie wojska) Podaje przykłady oferty sklepów międzynarodowych marek produktów oraz przykłady z historii np. wojny koreańskiej, konfliktu wietnamskiego, wojny o Falklandy-Malwiny, interwencję międzynarodowych sił w Iraku i Afganistanie) Nauczyciel przydziela materiały poszczególnym grupom (zdjęcia i fragmenty opisów środków transportu oraz rodzajów ładunków) Uczniowie w grupach przyporządkowują określone środki transportu (np. samolot, statek) do określonych ładunków. Po wykonanej pracy każda z grup przedstawia sposób zakwalifikowania ładunków do danych środków transportu.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Program szczegółowy

Semestr 2. (semestr I klasy II)

W pierwszej połowie klasy drugiej przewidziano przede wszystkim rozwijanie kompetencji aktywnego obywatela, poprzez poznawanie różnych odcieni aktywności obywatelskich i ich strony praktycznej. Ponadto, ponieważ współczesna demokracja nierozzerwalnie spleciona jest z rzeczywistością medialną, uczeń pozna mechanizmy, z wykorzystaniem których media wspierają i zmieniają demokrację, decyzje wyborców i zachowania polityków. Ponieważ dominująca perspektywa profilu zakłada osadzenie odległej rzeczywistości w codzienności, także i zagadnienia demokracji i mediów odwoływać się będą do rzeczywistość współczesnej Polski i jej konkretnego wycinka - miejsca codziennego życia ucznia i jego doświadczeń.

Projekt „Aktywny uczeń, pracownik, obywatel – to ja, dzięki kompetencjom kluczowym”
Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, ul. Garbary 2, 85-229 Bydgoszcz, z dopiskiem „Aktywny uczeń...”
tel. 52 567-07-80, www.aktywnyuczen.byd.pl, aktywnyuczen@byd.pl
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Człowiek – najlepsza inwestycja!

Zajęcia uniwersalne - 16 godzin

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji
Człowiek w świecie mediów i demokracji			
Demokracja –historia i geografia	4	Odmiany demokracji i ich cechy charakterystyczne: demokracja ateńska, republika rzymska, początki demokracji w chrześcijaństwie, demokracja szlachecka, demokracja burżuazyjna, demokracja współczesna Podstawowe wartości demokracji: wolność, równość, sprawiedliwość, jawność życia publicznego, samorządność	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach
Słabości demokracji jako systemu	2	Czynniki decydujące do kształcie demokracji: kultura, tradycje, wykształcenie obywateli, chęć uczestnictwa w życiu publicznym Lista słabości demokracji Sposoby na niwelowanie słabości demokracji - parytety, cenzusy	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach
Czym była i jest retoryka - argumenty, tropy i figury retoryczne.	4	Wprowadzenie do historii retoryki Problem przekonywania Rodzaje perswazji Argumenty logiczne, rzeczowe, emocjonalne. Erystyka – argumenty erystyczne (nielojalne), np.: ad personam, ad hominem, ad misericordiam, ad vanitatem, ad baculinum, ad verecundiam, ad populum. Najpopularniejsze spośród kilkuset tropów i figur retorycznych, np.: anafora, epifora, apostrofa, epitet, oksymoron, paronomazja, porównanie, pytanie retoryczne, metafora, metonimia, synekdocha, onomatopeja, antonomazja, peryfrazja, ironia, hiperbola, alegoria, symbol.	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja
Media a demokracja	2	Przykłady stronniczości mediów Znaczenie przekazu medialnego dla funkcjonowania demokracji - media jako główne źródło informacji o życiu społecznym , gospodarczym i politycznym	Praca indywidualna Dyskusja
Analiza retoryczna wypowiedzi	2	Wykorzystanie poznanych pojęć - argumentów erystycznych, tropów i figur retorycznych do analizy fragmentów <i>Obrony Sokratesa</i> oraz analizy fragmentów wybranej debaty politycznej	Praca w podgrupach Dyskusja

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji
Reklama społeczna i polityczna	2	Podstawowe mechanizmy oddziaływania społecznego wykorzystywane w reklamach (odwołanie do autorytetu, dążenie do naśladowania zachowań osób znanych, „straszenie” tj, ukazywanie problemu i jego rozwiązania, odwołanie do powszechności zachowań Zachowania prospołeczne i decyzje polityczne jako przedmiot reklamy Przemiany demokracji związane z rozwojem mediów Czy możliwe jest korzystanie z reklam, ale opieranie się manipulacji?	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach

Projekt „Aktywny uczeń, pracownik, obywatel – to ja, dzięki kompetencjom kluczowym”
Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, ul. Garbary 2, 85-229 Bydgoszcz, z dopiskiem „Aktywny uczeń...”
tel. 52 567-07-80, www.aktywnyuczen.byd.pl, aktywnyuczen@byd.pl
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Człowiek – najlepsza inwestycja!

Zajęcia specjalistyczne - 16 godzin

(każdorazowo określono temat zajęć uniwersalnych, do którego zajęcia specjalistyczne są komplementarne)

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji	Komplementarne do zajęć
Kampania wyborcza do samorządu szkolnego	4	Zasady wyborów w kraju /m.in. etyka wyborcza/ Instrumenty wykorzystywane w kampanii wyborczej, tworzenie scenariusza kampanii Przygotowanie debaty kandydatów Analiza etyczności i skuteczności projektów kampanii i debaty.	Dyskusja Praca w podgrupach Odgrywanie scen	Demokracja –historia i geografia Media a demokracja Analiza retoryczna wypowiedzi
Informacja medialna	2	Przypomnienie form przekazu informacji i ich historycznej ewolucji itp.) z trzech różnych wybranych tytułów prasowych. Porównanie przekazów na wybrany temat pochodzących z odmiennych źródeł (inne media, inni autorzy)	Dyskusja Praca w podgrupach	Analiza retoryczna wypowiedzi Reklama społeczna i polityczna
Integracja informacji audiowizualnej	2	Uważny odbiór przekazu z notowaniem najważniejszych informacji Analiza przekazów audiowizualnych pochodzących od różnych nadawców, a poruszających ten sam temat	Dyskusja Praca w podgrupach	Reklama społeczna i polityczna
Tworzenie reportażu	2	Cechy reportażu jako formy wypowiedzi Zbieranie informacji na wybrany temat na potrzeby reportażu Praca w podgrupach i prezentacja reportażu	Dyskusja Praca w podgrupach Prezentacja Praca w terenie (zbieranie danych)	Reklama społeczna i polityczna
Odmiany reklamy	2	Cechy definicyjne reklamy Wady i zalety reklamy Rodzaje reklam	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach	Reklama społeczna i polityczna
Fotografia w reklamie	4	Cechy zdjęć: statyka lub dynamika zdjęcia, zasada trójpodziału w kompozycji, charakterystyka pierwszego i drugiego planu, ostrości na	Pogadanka heurystyczna Dyskusja	Reklama społeczna i polityczna

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji	Komplementarne do zajęć
społecznej		fotografii, perspektywy, reguła „od lewej strony do prawej”, kolorystyka, identyfikacja z przedstawionymi postaciami, siła przekazu, przedstawiony na fotografiach problem, rodzaj komunikatu, odbiorca komunikatu fotografii, intencje przypisane autorowi/nadawcy komunikatu Zasady tworzenia serii fotografii Samodzielna realizacja zadania fotograficznego	Praca w podgrupach	

Projekt „Aktywny uczeń, pracownik, obywatel – to ja, dzięki kompetencjom kluczowym”
Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, ul. Garbary 2, 85-229 Bydgoszcz, z dopiskiem „Aktywny uczeń...”
tel. 52 567-07-80, www.aktywnyuczen.byd.pl, aktywnyuczen@byd.pl
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Człowiek – najlepsza inwestycja!

Proponowany zarys przebiegu lekcji

Zajęcia uniwersalne

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
Człowiek w świecie mediów i demokracji			
1	Demokracja – historia i geografia	„Dobre i złe systemy rządzenia”/fragmenty „Polityka” Arystotelesa. ”Pochwała demokracji Ateńskiej” Fragmenty „Wojny Peloponeskiej” Tukidydesa „Oblicza demokracji” R.Legutko, Kraków UJ 2006 ”Demokracja i republika” R.Legutko, UJ 2004	Nauczyciel wyjaśnia źródła demokracji. Na tablicy przedstawia zapis: • demokracja ateńska, • republika rzymska, • początki demokracji w chrześcijaństwie, • demokracja szlachecka, • demokracja burżuazyjna, • demokracja współczesna Nauczyciel dzieli uczniów na 7 zespołów. Zespoły otrzymują treści charakteryzujące poszczególne rodzaje demokracji, zapoznają się z nimi. Nauczyciel wypisuje na tablicy charakterystyczne cechy demokracji współczesnych (m.in.prawa mniejszości, trójpodział władzy) Każdy z zespołów referuje plusy i minusy poszczególnych przykładów demokracji, odnosząc się do zapisu j.w. „ Demokracja to najgorszy system ,ale nie wymyślono nic lepszego ”- Winston Churchill. Nauczyciel prosi uczniów o komentarz ,co sądzą o tym m.in. .na podstawie w/w treści. Nauczyciel podsumowuje zajęcia, podkreślając podstawowe wartości: wolność, równość, sprawiedliwość, jawność życia publicznego, samorządność.
2	Słabości demokracji jako systemu	„„Dobre i złe systemy rządzenia”/fragmenty „Polityka” Arystotelesa. ”Pochwała demokracji Ateńskiej” Fragmenty „Wojny	Nauczyciel dzieli tablicę na dwie części: plusy i minusy demokracji. Prosi uczniów aby wypisali je na tablicy, krótko uzasadniając swoje racje. Następnie nauczyciel pyta uczniów, jakie znają sposoby radzenia sobie z minusami demokracji, czy demokrację można wprowadzić do wszystkich społeczeństw, np.do Afganistanu. Prosi aby uczniowie wypowiedzieli się na temat zmian zasad demokracji na przestrzeni wieków. Nauczyciel podsumowując lekcje pyta jakie czynniki decydują o demokracji /kultura, tradycje,

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		<i>Peloponeskiej</i>” Tukidydesa „<i>Oblicza demokracji</i>” R.Legutko, Kraków UJ 2006 ”<i>Demokracja i republika</i>” R.Legutko, UJ 2004	wykształcenie obywateli, chęć uczestnictwa w życiu publicznym itd./ Nauczyciel podkreśla, że jednym z przykładów słabości demokracji jest np .niska frekwencja w wyborach i jako przykład rozwiązania wskazuje Australię, gdzie za nie zgłoszenie się do wyborów stosuje się karę pieniężną. Wskazuje inne rozwiązania - parytety, cenzusy (np. majątkowy, wykształcenia)
3	Czym była i jest retoryka - argumenty, tropy i figury retoryczne.	Platon, <i>Gorgiasz</i> Miroslaw Korolko, <i>Sztuka retoryki. Przewodnik encyklopedyczny</i>, „Wiedza Powszechna”, Warszawa 1990 Artur Schopenhauer, <i>Erystyka czyli sztuka prowadzenia sporów</i>, Alma-Press, Warszawa 2005 Halina Karaś, Elżbieta Wierzbicka-Piotrowska, <i>Wśród znaków kultury. Kształcenie językowe. Retoryka</i>, MAC, Kielce 2002	Nauczyciel prosi o wyjaśnienie słów Oscara Wilde’a: „„Prawda jest kwestią formy””. Nauczyciel stawia tezę, że w życiu codziennym nieustannie przekonujemy i jesteśmy przekonywani – wywiązuje się krótka dyskusja. Nauczyciel wprowadza pojęcie „retoryki” i krótko zarysowuje jej historię: starożytni - retoryka jako „sztuka dobrej wymowy” (przekonywania) <i>rhetor</i> – mówca. Rola retoryki w starożytnej Grecji. Grecy skodyfikowali retorykę naturalną (Arystoteles), Rzymianie przejęli zaproponowane przez nich terminy, tłumacząc je na łacinę (Kwintylian), retoryka była podstawą wykształcenia obok gramatyki i dialektyki jako sztuka wymowy (Polska XIX w.: wymowa i poezja). Różne ujęcia retoryki: Sofiści – daje możliwość przekonania do wszystkiego, Platon – sztuka wymowy jako sztuka prowadzenia dusz ludzkich za pomocą mów (<i>Fajdros</i>), Arystoteles – poszukiwanie prawdy, Kwintylian – dar od bogów, Leibniz – sztuka oszukańcza. Krótka dyskusja. Uczniowie czytają fragment <i>Gorgiasza</i> i dyskutują o poglądach Sokratesa i Gorgiasza. Wnioski zapisują na tablicy. Nauczyciel przedstawia rodzaje perswazji wraz z przykładami: przekonywanie – nauka (przyjęcie lepszej tezy w miejsce swojej) nakłanianie – propaganda, reklama, dydaktyka (autorytet mówcy, który pozyskuje) pobudzanie – agitacja (skłonienie do działania) Nauczyciel przedstawia uczniom zdanie Hegla, które miał wypowiedzieć przed śmiercią: „Nikt mnie nie zrozumiał z wyjątkiem jednego ucznia, a i ten zrozumiał mnie źle”. Uczniowie dochodzą do wniosku, iż aby być rozumianym i przekonującym trzeba stosować odpowiednie argumenty i we właściwy sposób ukształtować swoją wypowiedź. Dobry retor może porwać tłumy: Demostenes, Jan Paweł II, ale także Lew Trocki Adolf Hitler. Nauczyciel podaje rodzaje argumentów, a uczniowie starają się tworzyć odpowiednie przykłady: Argumenty retoryczne: logiczne, rzeczowe, emocjonalne.

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
			Nauczyciel wprowadza pojęcie „erystyka” – sztuka wygrywania sporów. Argumenty erystyczne (nielojalne, służące do pokonania przeciwnika), np.: ad personam, ad hominem, ad misericordiam, ad vanitatem, ad baculum, ad verecundiam, ad populum. Nauczyciel podaje najpopularniejsze spośród kilkuset tropów i figur retorycznych, np.: anafora, epifora, apostrofa, epitet, oksymoron, paronomazja, porównanie, pytanie retoryczne, metafora, metonimia, synekdocha, onomatopeja, antonomazja, peryfraza, ironia, hiperbola, alegoria, symbol.
4	Media a demokracja	„Media i społeczeństwo” red. M.Sokołowski Toga 2006 ”Człowiek a media, wizje, obrazy” W.Gruszczynski Kraków 2008	Nauczyciel przynosi na lekcje gazety lokalne, tygodniki itp, w których są artykuły wskazujące na formę kreowania demokracji przez media. Uczniowie omawiają indywidualnie przyniesione materiały. Uczniowie na tablicy wypisują fragmenty treści np. faworyzujące jedną z opcji politycznych lub inne przykłady stronniczości w danym zagadnieniu. Nauczyciel pyta o przykłady programów w TV i stacji, które np. wspierają opcje polityczne bądź określone zdarzenia w sposób stronniczy. Nawiązuje do obowiązujących zasad demokracji. Uczniowie dyskutują. Podsumowując zajęcia nauczyciel zwraca uwagę na dominującą rolę mediów we współczesnym życiu obywateli .
5	Analiza retoryczna wypowiedzi	Platon, <i>Obrona Sokratesa</i> (fragmenty), Wybrana debata polityczna	Uczniowie czytają fragmenty <i>Obrony Sokratesa</i>, po czym w grupach starają się wyodrębnić tezę, poszczególne argumenty oraz tropy i figury retoryczne. Uczniowie oglądają kilkuminutowy fragment debaty politycznej. Podczas drugiej i trzeciej projekcji starają się wyodrębnić poszczególne argumenty oraz tropy i figury retoryczne. Podsumowanie, np.: w polityce stosuje się znacznie więcej argumentów nielojalnych, mówiący nie mają solidnego, retorycznego przygotowania, znajomość zasad retoryki pozwala nam na rzetelną ocenę propozycji polityków itp.
6	Reklama społeczna i polityczna	Pobrane ze stron www lub nagrane z przekazy tv reklamy prezentowane w ramach kampanii społecznych (przeciw przemocy,	Nauczyciel przypomina zajęcia poświęcone reklamie i ich konkluzję. Prezentuje uczniom przykłady reklam społecznych (materiały pobrane ze stron stowarzyszeń, organizacji, komitetów) i na ich podstawie rozpoczyna dyskusję nt. skuteczności i sensowności takich kampanii Nauczyciel prezentuje podstawowe mechanizmy oddziaływania społecznego wykorzystywane w reklamach (odwołanie do autorytetu, dążenie do naśladowania zachowań osób znanych, „straszenie” tj. ukazywanie problemu i jego rozwiązania, odwołanie do powszechności zachowań) i prosi uczniów,

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		antyalkoholowe, WOŚP, bezpieczeństwo na drogach, badania profilaktyczne, krwiodawstwo itp.)	by rozpatrzyli przedstawione reklamy pod ich kątem (prezentuje je ponownie) Po dyskusji i zaprezentowaniu przez uczniów ich odczytań reklam nauczyciel wskazuje, że kolejnym obszarem, w którym wykorzystywane są reklamy jest polityka - odróżnia przy tym reklamy mające zachęcać do głosowania jako takiego (a więc do aktywności wyborczej) i reklamy poszczególnych kandydatów i ich partii Nauczyciel opierając się na wcześniejszych zajęciach o demokracji wskazuje, że pojawienie się mediów masowych, najpierw prasy, potem radia i TV, a wreszcie Internetu zmieniło sposób uprawiania polityki i samą demokrację (wskazuje na rozszerzenie się zainteresowania polityka i stworzenie warunków szerokiej demokracji dzięki prasie, podaje przykład Hitlera jako mówcy, który doskonale wykorzystywał siłę radia, wskazuje JFK jako polityka, który z kolei wydawał się stworzony do telewizji) Ponownie odwołując się do materiałów tj wydruków, materiałów prasowych, nagrań i pamięci uczniów, rozpoczyna dyskusję o mechanizmach, jakie są wykorzystywane w tym obszarze reklamowania Podsumowując blok zajęć poświęconych reklamie, retoryce i wizualności nauczyciel prosi uczniów o sformułowanie listy ostrzeżeń i dobrych praktyk, które mają pozwolić odbiorcy na korzystanie z informacji, które są przekazywane poprzez reklamy, przy jednoczesnym zachowaniu ochrony przed zmanipulowaniem przez reklamę

Zajęcia specjalistyczne

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
Kampania wyborcza do samorządu szkolnego	„Kampania wyborcza, strategia sukcesu” , S.Trzecia, UW 2007 „Wybory 2007-Programy, kampanie wyborcze”, T.Gardziel, S.Gawroński, PWN 2008	Nauczyciel wprowadza uczniów w zagadnienie , przypominając zasady wyborów w kraju /m.in. etyka wyborcza/.Proponuje aby uczniowie wystawili dwóch kandydatów do samorządu. Dzieli uczniów na dwie grupy. Każda ma swojego kandydata. Kandydat ze swoją grupą przygotowuje debatę wyborczą /propozycje wprowadzenia zmian, nowe inicjatywy na terenie szkoły itp./ Następnie zadaniem uczniów jest przygotowanie kampanii wyborczej /proponują instrumenty, które wykorzystają w kampanii, tworzą scenariusz zdarzeń w szkole w czasie tygodnia kampanii/ Nauczyciel otwiera debatę kandydatów. Uczniowie sami oceniają, który z kandydatów przekonał ich do siebie. Uczniowie wraz z nauczyciel analizują projekty kampanii i debatę i wyciągają wnioski dot. mocnych i słabych stron kampanii, tego co należałoby całkowicie wykluczyć, a co jest właściwe tj. zgodne z zasadami i skuteczne.
Informacja medialna	Goban – Klas T., <i>Media i komunikowanie masowe. Teorie i analizy prasy, radia, telewizji i Internetu</i> , PWN, Warszawa, Kraków. 1999. Zbiór artykułów prasowych o różnej tematyce. Katalog rzeczowy działu prasy codziennej i czasopism biblioteki szkolnej.	Nauczyciel prezentuje tematykę zajęć, w tym przedstawia charakterystykę pojęcia informacji jej ewolucji przekazu (ustny, listowny, telegraficzny, radiowy, telefoniczny, za pomocą Internetu, e-mail, komunikatory, czaty, za pomocą druku oraz graficzny) Nauczyciel prowadzi z uczniami dyskusję, której celem są odpowiedzi na pytania: – Z jakich form przekazu informacji korzystają najczęściej? – Z jakich programów telewizyjnych uczniowie korzystają najczęściej i w jaki sposób dzielone są wiadomości w programach informacyjnych? Nauczyciel proponuje uczniom podział na grupy i rozwiązanie zadania, którego celem jest ułożenie dostarczonych uczniom wiadomości prasowych z podziałem zaproponowanym tematycznym przez uczniów w hierarchii ważności. Wizyta w dziale audiowizualnym oraz dziale czasopism biblioteki szkolnej. Uczniowie podzielną w zespoły znajdują informacje prasowe według tematyki zaproponowanej przez nauczyciela (np.: sport, prace Sejmu, nauka itp.) z trzech różnych wybranych tytułów prasowych.
Integracja informacji	Nagranie audiowizualne wybranych przez nauczyciela	Nauczyciel zapowiada emisję przygotowanego nagrania i informuje o kwestii poruszanej w nagraniu. Uczniowie dobierają się w zespoły.

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
audiowizualnej	programów informacyjnych na temat jednego wydarzenia / kwestii szeroko omawianej mass mediach.	Nauczyciel prosi uczniów o notowanie najważniejszych zdań poruszanych w emitowanych programach. Każdy kolejny prezentowany program jest poprzedzany krótką przerwą. Uczniowie oglądają nagranie programów informacyjnych pochodzących z różnych stacji telewizyjnych /producentów telewizyjnych. Nauczyciel inicjuje dyskusję na temat sposobu prezentacji informacji i poglądów w wyemitowanych programach.
Tworzenie reportażu	Przykłady reportaży prasowych, radiowych lub telewizyjnych jako ilustracja i wzór	Nauczyciel przedstawia cechy reportażu jako formy wypowiedzi Podgrupy wspólnie wybierają interesujący dla nich temat i wspólnie, dzieląc się zadaniami, wychodzą pod opieką nauczyciela „w teren” - fizycznie w przestrzeń miasta lub wirtualnie w obszar Internetu aby zebrać dane, potem pracują nad wstępną wersją swojej wypowiedzi (ważna jest praca grupowa, dzielenie się zadaniami i współpraca w podgrupach), a następnie prezentują ją pozostałym podgrupom W wystąpieniach wszystkich grup nauczyciel prosi uczniów o wskazanie plusów i minusów przygotowanych wypowiedzi - ze strony autorów i ze strony odbiorców
Odmiany reklamy	Wydruki, fotografie, materiały prasowe, filmy z reklamami - produktów, marek, przedsiębiorstw i instytucji, kampanii społecznych, kampanii politycznych	Nauczyciel zadaje uczniom do rozważenia kwestię: co to jest reklama? Uczniowie w toku dyskusji podają cechy charakterystyczne reklamy i dochodzą do wspólnej definicji (w definicji powinny znaleźć się elementy: forma płatna promowania - poglądów, produktu, marki itp., skierowana do masowego odbiorcy, przekazywana za pośrednictwem różnych nośników, a więc niebezpośrednia) W podgrupach uczniowie zastanawiają się, co można reklamować? Po stworzeniu list nauczyciel prezentuje im przygotowane przykłady kampanii reklamowych, uczniowie uzupełniają listy w podgrupach, a następnie tworzą wspólne zestawienie posługując się możliwie ogólnymi kategoriami Zastanawiając się nad przedmiotami, które mogą być reklamowane i analizując przedstawione materiały uczniowie po stworzeniu powyższej listy wyliczają rodzaje reklamy ze względu na zastosowane nośniki (reklama radiowa, telewizyjna, internetowa, prasowa, zewnętrzna itp. oraz ich rodzaje), dzielą się także doświadczeniami związanymi z nietypowymi, oryginalnymi reklamami (np. mobile na samochodach albo sterowcach, gadżety reklamowe, reklamy na biletach komunikacji itp.) Nauczyciel dzieli uczniów na dwie podgrupy, przydzielając im role przeciwników i zwolenników poglądu „Reklama to kłamstwo”, w ramach podgrupy uczniowie dyskutują o argumentach, które wykorzystają, wybierają też jednego swojego przedstawiciela - po przygotowaniu się podgrup zaczyna się debata

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		moderowana przez nauczyciela Podsumowując debatę uczniowie zastanawiają się, jakie są plusy i minusy reklamy, czy można przy pomocy reklamy „sprzedawać”, promować nie tylko konsumpcję, ale także inne zjawiska - polityków, postawy, styl życia, patriotyzm itp.
Fotografia w reklamie społecznej	Prezentacje telewizyjne reklamy społecznej oraz reklamy komercyjnej. Materiały dokumentujące kampanie społeczne i fotografie (np.: „Duchy na drodze”, „Albo samochód, albo telefon”, „Trzeba lepiej się prowadzić”, „Ludzie do naprawy”, „Rozum wysiada” lub inne). Materiały zgromadzone na portalu internetowym: http://www.kampaniespoleczne.pl Maison D., Wasilewski P, <i>Propaganda dobrych serc, czyli rzecz o reklamie społecznej</i>, Agencja Wasilewski, Kraków. 2002 duChemin D., <i>W kadrze. Rozważania na temat wyobraźni fotografa</i>, Galaktyka, 2009 Jeffrey I., <i>Jak czytać fotografię</i>, Universitas, Kraków 2009	Nauczyciel prezentuje nagrania telewizyjne reklamy społecznej i reklamy telewizyjnej. Uczniowie klasyfikują nie posegregowane reklamy według klucza (reklama społeczna/komercyjna) Uczniowie definiują odbiorców obejrzanych reklam, charakteryzują przekaz, oferowane w reklamach korzyści, oczekiwane przez autorów reklamy zmiany postawy widzów. Nauczyciel prezentuje uczniom reprodukcje fotografii umieszczonych na plakatach i billboard. Nauczyciel wywołuje dyskusję na temat fotografii i cech charakterystycznych. Elementy zdjęć podlegające dyskusji: statyka lub dynamika zdjęcia, zasada trójkąta w kompozycji, charakterystyka pierwszego i drugiego planu, ostrości na fotografii, perspektywy, reguła „od lewej strony do prawej”, kolorystyka, identyfikacja z przedstawionymi postaciami, siła przekazu, przedstawiony na fotografiach problem, rodzaj komunikatu, odbiorca komunikatu fotografii, charakterystyka serii fotografii przedstawiających wybraną kampanię społeczną, intencje przypisane autorowi/nadawcy komunikatu; Uczniowie odpowiadają na pytanie nauczyciela: Z jakie problemy ich zdaniem powinny być rozwiązane za pomocą przedsięwzięć bliskich reklamie społecznej? Odpowiedzi zanotowane na tablicy. Nauczyciel przedstawia uczniom zadanie polegające na wykonaniu serii fotografii, które będą nośnikami komunikatu zmieniającego postawę. Uczniowie dzielą się na zespoły, w których będą prowadzić prace nad zadaniem. Uczniowie mogą posłużyć się do wykonania zadania własnymi akcesoriami (telefony komórkowe z aparatem fotograficznym, aparaty fotograficzne). Fotografie są prezentowane i omawiane.

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Program szczegółowy

Semestr 3. (semestr II klasy II)

W drugiej połowie klasy drugiej przewidziano przede wszystkim rozwijanie kompetencji funkcjonowania w codzienności charakteryzującej się różnorodnością kulturową. Człowiek bowiem żyje w kulturze, jest przez nią współkształtowany, ale i sam ją kształtuje - kierując się tą myślą zaproponowano tematy umożliwiające refleksję nie tylko nad diagnozą różnorodności i złożoności kulturowej współczesności, ale i nad sposobami radzenia sobie z nią. Stąd obok zagadnień wskazujących na złożoność kulturową, nacisk na sposoby radzenia sobie z napotykanymi różnicami - nad tolerancją, dyskryminacją, odmianami tożsamości, nad kształtowaniem przywiązania do rzeczy bliskich, mających emocjonalne znaczenie i ich związkiem w makrostrukturami - narodem, państwem, europejskością. Punktem odniesienia pozostaje codzienność ucznia, świat jaki go otacza i którego doświadcza on bezpośrednio lub za pośrednictwem mediów masowych. To wiadomości, spotkania, filmy i książki stanowią źródło i odniesienie dla pozornie abstrakcyjnych i odległych pojęć dotyczących rzeczywistości kulturowej współczesnego człowieka.

Zajęcia uniwersalne - 16 godzin

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji
Człowiek w świecie kultur(y)			
Specyfika kultury XX w.	4	Pojęcia: masowość, masa, aglomeracja, bunt mas (z przywołaniem <i>Buntu mas</i> Ortegi y Gasseta) Wykład wprowadzający różne stanowiska i stosunek badaczy do kultury masowej (ogólnie): • niechęć ze względu na niską jakość intelektualną i artystyczną • zachwyty, aprobata, fascynacja, co odcisnęło piętno na sztuce np. pop-art. • brak zachwyty czy pogardy; zrozumienie, że kultura masowa jest nieodwracalnym produktem cywilizacji przemysłowej	Wykład Dyskusja Praca w podgrupach
Co wartościowego kryje się w kulturze wysokiej?	2	Popularność i ponadczasowość - wspólny mianownik dla dzieł, które ich zdaniem przetrwają i nie przetrwają próby czasu. Opozycje dotyczące kultury: wysoka-niska, elitarna-masowa (popularna). Odbiorcy kultury wysokiej - charakterystyki i doświadczenie realizowania się w tej roli	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach
Przenikanie kultury wysokiej i kultury masowej	2	<i>Matrix</i> i ogólne problemy poruszone w tym filmie Działa poruszające te same problemy (np. Lem, Calderon, <i>Biblia</i> – Neo jako zbawiciel, symbolika imion i nazw własnych), filozofii (np. Platon, Berkley, Baudrillard, filozofia wschodu,) oraz filmu (np. <i>Gwiezdne wojny</i> – połączenie wątku mesjanistycznego, religijnego z technologicznym) Odkrywanie w <i>Matrixie</i> nawiązań do znanych dzieł sztuki, odkrywanie motywów od dawna obecnych w kulturze. Trudność oddzielenia współcześnie kultury wysokiej i kultury masowej, ich przenikanie się w jednym dziele Konieczność odwołania do klasyki, czyli takich tekstów kultury, których wartość została uświęcona przez czas i powszechną opinię, przetrwały one bowiem swój moment w czasie i przestrzeni, gdyż podejmują ważne, uniwersalne tematy w	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji
		sposób nieprzemijająco ciekawy	
Rola mecenatu w kulturze	2	Pojęcie mecenatu i jego rodzaje w historii: mecenat dworski, królewski ,magnacki ,papieski. Przywołanie przykładów historycznych i współczesnych mecenasów kultury, ich porównanie	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach
Etniczność	4	Mniejszości etniczne w Polsce i ich charakterystyki: Litwini, Łemkowie, Żydzi Białorusini, Czesi, Karaimi, Niemcy, Ormianie, Romowie, Rosjanie, Słowacy, Ukraińcy, Tatarzy, Grecy i Macedończycy Przykłady grup uznających się za mniejszości etniczne: Ślązacy, Kaszubi	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Prezentacja
Dziedzictwo kulturowe w „Małych ojczyznach”	2	Pojęcia dziedzictwa kulturowego, „małej ojczyzny”, ojczyzny prywatnej i ojczyzny ideologicznej, Tradycja jako instrument przekazywania dziedzictwa kulturowego, spuścizny kulturowej. T.Różewicz „Ojczyzna to kraj dzieciństwa, miejsce urodzenia ,to jest ta mała najbliższa ojczyzna” Ojczyzna ideologiczna i jej związki z ojczyzną prywatną	Wykład Pogadanka heurystyczna Dyskusja Prezentacja

Zajęcia specjalistyczne - 16 godzin

(każdorazowo określono temat zajęć uniwersalnych, do którego zajęcia specjalistyczne są komplementarne)

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji	Komplementarne do zajęć
Artysta wobec problemu kultury masowej	2	Pojęcia: kultury masowej, kultury wysokiej Wzajemne relacje kultury wysokiej i masowej w codziennym doświadczeniu Kultura masowa a zysk	Dyskusja Praca w podgrupach Pogadanka heurystyczna	Przenikanie kultury wysokiej i kultury masowej
Instytucje kultury gwarantem tożsamości narodowej	4	Pojęcie tożsamości i jej rodzaje: osobista, społeczna, europejska, kulturowa, narodowa/ Instytucje i organizacje pielęgnujące poczucie tożsamości narodowej. Charakterystyki wybranych instytucji - np.: Narodowe Centrum Kultury, Polski Instytut Sztuki Filmowej, FilMOTEKA Narodowa, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych	Wykład Dyskusja Praca w podgrupach	Dziedzictwo kulturowe w „Małych ojczyznach”
Europa wielu narodów	2	Pojęcia: wielokulturowość, różnorodność, społeczność, tradycja... (odniesienie do pojęć występujących w tekście). Unia Europejska i wizje dotyczące jej charakterystyki kulturowej (ujednolicenie czy różnorodność)	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach	Etniczność Dziedzictwo kulturowe w „Małych ojczyznach”
Kobiety-mecenaski kultury	2	Przykłady kobiet - mecenasów kultury - współczesnych i historycznych np. : Królowa Bona, Karolina Lanckorońska, Anna z Sapiehów Jabłonowska...	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach	Rola mecenatu w kulturze
Stereotypy jako bariery w życiu politycznym	2	Pojęcie stereotypu i rozwinięcie treści stereotypów odnoszących się do zachowań i ról kobiet i mężczyzn - w życiu prywatnym i publicznym Artykułu wprowadzający „Kobiety same nie garną się do władzy, są bierne”. Przykłady stereotypów. Utrwalanie stereotypów w środkach masowego przekazu.	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach	Specyfika kultury XX w.
Kultura	2	Pojęcia: kultura zatrudnienia, kultura gospodarowania, dobre praktyki,,	Pogadanka heurystyczna	Specyfika kultury XX

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji	Komplementarne do zajęć
gospodarowania i zatrudnienia		dyskryminacja czerpaniu korzyści z różnorodności pracowników dotyczących ich: płci, wieku, rasy, orientacji seksualnej, pochodzenia etnicznego, (nie)pełnosprawności, umiejętności, wykształcenia, doświadczeń zawodowych, postaw życiowych, stylu życia i uczenia się jako przeciwieństwo dyskryminacji Przykłady dyskryminacji	Dyskusja Praca w podgrupach	w.
Różnice kulturowe a dyskryminacja	2	Pojęcia różnorodności kulturowej, różnic kulturowych i dyskryminacji (przypomnienie) Różnice kulturowe w sferze interpretacji sygnałów niewerbalnych Pojęcia: kultury dominującej, subkultury, mniejszości etnicznej, obcego, tolerancji Obszar graniczny pomiędzy dyskryminacją a tolerancją w odniesieniu do różnic kulturowych	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach	Specyfika kultury XX w. Etniczność

Proponowany zarys przebiegu lekcji

Zajęcia uniwersalne

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
Człowiek w świecie kultur(y)			
1	Specyfika kultury XX w.	Ortega y Gasset, <i>Bunt mas</i>	- Nauczyciel prosi o podanie skojarzeń związanych ze słowem „masowy”. - Uczniowie dyskutują nad przywołanymi skojarzeniami, wiążąc je z odpowiednimi epokami. Wspomagani przez nauczyciela dochodzą do wniosku, że zjawisko „masowości” dotyczy przede wszystkim wieku XX. - Uczniowie odczytują fragmenty <i>Buntu mas</i> Ortegi y Gasseta. - Wyjaśniają pojęcie „aglomeracji”. - Nauczyciel pyta, jakie są konsekwencje „buntu mas” dla kultury? - Nauczyciel systematyzuje wywód, podając różne stanowiska i omawiając stosunek badaczy do kultury masowej (ogólnie): • niechęć ze względu na niską jakość intelektualną i artystyczną • zachwyty, aprobata, fascynacja, co odcisnęło piętno na sztuce np. pop-art. • brak zachwyty czy pogardy; zrozumienie, że kultura masowa jest nieodwracalnym produktem cywilizacji przemysłowej - Uczniowie dyskutują nad podanymi informacjami, starając się zająć określone stanowisko. Przywołują własne doświadczenia z obcowaniem z kulturą masową.
2	Co wartościowego kryje się w kulturze wysokiej?	<i>Wybrane dzieła filmowe, teatralne, książki itp. jako przykłady do dyskusji</i>	- Nauczyciel prosi uczniów o podanie kilku popularnych dziś filmów, książek, sztuk teatralnych, po czym dzieli uczniów na grupy. - Każda grupa zastanawia się, które z podanych dzieł będą znane, popularne również za 50 lat, a które nie. Uczniowie uzasadniają swój wybór. - Nauczyciel wypisuje na tablicy wnioski stanowiące wspólny mianownik dla dzieł, które ich zdaniem przetrwają i nie przetrwają próby czasu. - Na podstawie tych wniosków i wiedzy wyniesionej z poprzednich zajęć uczniowie wyjaśniają opozycje dotyczące kultury: wysoka-niska, elitarna-masowa(popularna).

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
			- Nauczyciel stawia pytanie: kto jest odbiorcą kultury wysokiej? - Nauczyciel cytuje wypowiedź filozofa Leo Straussa: „Edukacja humanistyczna polega na przysłuchiwaniu się rozmowom najwybitniejszych umysłów. Stajemy tu wszakże przed poważną trudnością – do takiej rozmowy nie dojdzie bez naszego udziału, musimy do niej doprowadzić. Najwybitniejsze umysły snują monologi [...]. Musimy przeobrazić ich monologi w dialogi”. Oczywiście nie jest to proces łatwy, ale wysiłek się opłaci bo, jak mówi Strauss, zaowocuje „cudownym olśnieniem”. - Uczniowie ustosunkowują się do podanego cytatu, wymieniają dzieła, które w jakiś sposób wpłynęły na ich sposób myślenia. - Nauczyciel stawia tezę, iż wszystkie omawiane w szkole lektury należą do kultury wysokiej. Czy to jest przyczyną tego, że uczniowie zwykle nie mają ochoty na ich czytanie? A może są też inne przyczyny? - Uczniowie dyskutują nad problemem. - Każdy z uczestników zajęć próbuje sformułować refleksję dotyczącą jego „przygody” z kulturą wysoką.
3	Przenikanie kultury wysokiej i kultury masowej	<i>Matrix</i> , reż. A. Wachowski, L. Wachowski; <i>Wybierz czerwoną pigułkę. Nauka, filozofia i religia w „Matrix”</i> , red. Glenn Yeffeth, Wyd. Helion, Gliwice 2003	- Nauczyciel pyta uczniów o fabułę znanego filmu <i>Matrix</i> i prosi, by uczniowie sformułowali ogólne problemy, które ich zdaniem zostały w tym filmie poruszone. - Nauczyciel prosi o przywołanie innych dzieł, wcześniejszych niż film, które poruszają te same problemy. Wniosek: Dzieło braci Wachowskich korzysta z ustalonego dorobku literatury (np. Lem, Calderon, <i>Biblia</i> – Neo jako zbawiciel, symbolika imion i nazw własnych), filozofii (np. Platon, Berkley, Baudrillard, filozofia wschodu,) oraz filmu (np. <i>Gwiezdne wojny</i> – połączenie wątku mesjanistycznego, religijnego z technologicznym) - Nauczyciel prezentuje uczniom wybrane fragmenty <i>Matrixa</i>. - Po każdym fragmencie uczniowie starają się odkryć w nim nawiązania do znanych dzieł sztuki, odkrywają motywy od dawna obecne w kulturze. - Nauczyciel pyta dlaczego film <i>Matrix</i> przez krytykę zaliczany jest do porządku kultury popularnej? - Uczniowie dyskutują nad problemem i przy pomocy nauczyciela dochodzą do wniosku, że dzieło jest przede wszystkim filmem akcji o pretensjach intelektualnych, które wszakże są ledwie kopią problemów od dawna obecnych w naszym kręgu kulturowym. - Wniosek z zajęć: w dzisiejszych czasach często trudno jest oddzielić kulturę wysoką i kulturę masową, często przenikają się one w jednym dziele, co nie znaczy, że powinniśmy w ogóle zawiesić

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
			wartościowanie jakichkolwiek dzieł. W naszych sądach zawsze powinniśmy odwoływać się do klasyki, czyli takich tekstów kultury, których wartość została uświęcona przez czas i powszechną opinię, przetrwały one bowiem swój moment w czasie i przestrzeni, gdyż podejmują ważne, uniwersalne tematy w sposób nieprzemijająco ciekawy
4	Rola mecenatu w kulturze	J.Chruścicki, Triumfy i porażki-studia z dziejów kultury polskiej, Warszawa 1989	- Nauczyciel pyta : co oznacza termin „mecenat”, z czym się wiąże? - Uczniowie podają różne odpowiedzi. - Nauczyciel podsumowuje m.in. opieka wpływowych, bogatych miłośników kultury nad twórcami itp. Przypomina pojęcia z historii; mecenat dworski, królewski ,magnacki ,papieski . -Dyskusja ; jakich znamy mecenasów kultury ,sztuki, kim byli,co czynili. Nauczyciel rozdaje trzem grupom treści nt. - mecenatu rodu Medyceuszy , mecenatu ST.A .Poniatowskiego i współcześnie znanych osób / Fibak, Kulczyk, inni/ oraz państwowe dotacje - Uczniowie prezentują ,porównują,, oceniają. - Nauczyciel podkreśla „ łączność z dziedzictwem poprzednich pokoleń”
5	Etniczność	„Turczynka może być także Niemką”, Piotr Jendroszyk, w: Rzeczpospolita, 42 (8553), s. 11, 2010-02-19 <i>Podręcznik do historii, mapa etniczna Polski</i>	Nauczyciel cytuje fragmenty artykułu pt: „Turczynka może być także Niemką”. Zadaje uczniom zadanie odszukania mniejszości etnicznych w Polsce i ich lokalizacji. Uczniowie w grupach po odnalezieniu przedstawiają rozwiązanie. Nauczyciel wyjaśnia i koryguje: – Litwini - mniejszość narodowa, licząca około 20 - 25 tysięcy osób. Największe skupisko osób należących do mniejszości litewskiej znajduje się na terenie gmin: Puńsk, Szypliszki, Krasnopol i Sejny (województwo podlaskie). – Łemkowie - mniejszość etniczna, licząca około 60 - 70 tysięcy osób. W przeszłości zamieszkiwali tzw. Łemkowszczyznę, czyli Beskid Niski i część Beskidu Sądeckiego. W związku z akcją "Wisła" (z 1947 roku; potępioną przez Senat RP w 1990 r.), w wyniku której Łemkowie zostali przesiedleni, większość mieszka poza swoim rodzimym terenem w województwach: warmińsko-mazurskim, lubuskim, zachodniopomorskim i dolnośląskim. – Żydzi - mniejszość narodowa licząca 8 - 10 tysięcy osób mieszkających w rozproszeniu, przede wszystkim w dużych miastach – Białorusini - mniejszość narodowa, licząca około 200 - 300 tysięcy osób, w większości tradycyjnie mieszkających na terenie województwa podlaskiego.

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
			– Czesi - mniejszość narodowa, licząca około 3 tysięcy osób, zamieszkujących rejon Kotliny Kłodzkiej, Lubelszczyznę i miejscowość Zelów (koło Piotrkowa Trybunalskiego). – Karaimi - mniejszość etniczna pochodzenia tureckiego, licząca ok. 200 osób. Karaimi mieszkają w rozproszeniu, w dużych miastach całego kraju. – Niemcy - mniejszość narodowa, licząca 300 - 500 tysięcy osób, zamieszkujących tereny województw: opolskiego, śląskiego, dolnośląskiego, warmińsko-mazurskiego i kujawsko-pomorskiego. – Ormianie - mniejszość narodowa licząca około 5 - 8 tysięcy osób, mieszkających na terenie całej Polski, głównie na Dolnym Śląsku i w Krakowie. – Romowie - mniejszość etniczna, szacowana na 20 - 30 tysięcy osób. Romowie tworzą cztery główne grupy: Polska Roma, Kełderasze, Lowarzy i Romowie Karpaccy (Bergitka Roma). Większość mieszka w dużych miastach: w Warszawie, Poznaniu, Wrocławiu, Łodzi, Gdańsku i innych. Romowie z grupy Bergitka Roma zamieszkują górskie tereny województwa małopolskiego (między Nowym Sączem a Nowym Targiem). Romowie z tej grupy mieszkają także w miastach Górnego i Dolnego Śląska, Krakowie - Nowej Hucie – Rosjanie - mniejszość narodowa, która liczy około 10 - 15 tysięcy osób, mieszkających głównie w Białymstoku, na Suwalszczyźnie i Mazurach. – Słowacy - mniejszość narodowa licząca 10 - 20 tysięcy osób, zajmująca tradycyjnie teren Spisza i Orawy. – Ukraińcy - mniejszość narodowa, licząca około 200 - 300 tysięcy osób. W wyniku przeprowadzonej w 1947 r., przez ówczesne władze komunistyczne, akcji "Wisła", ludność ukraińska, zamieszkująca tereny południowo - wschodniej Polski, została przesiedlona na tereny Polski północnej i zachodniej. W efekcie największe skupiska mniejszości ukraińskiej znajdują się na terenach województw: warmińsko-mazurskiego, zachodniopomorskiego i dolnośląskiego. Części Ukraińców udało się jednak uniknąć przesiedlenia z rodzimych terenów, a części pozwolono na powrót w 1956 roku. Stąd też skupiska mniejszości ukraińskiej - w województwie podkarpackim i małopolskim. – Tatarzy - mniejszość etniczna, licząca około 5 tysięcy osób, zamieszkujących rdzenne kolonie tatarskie na Białostocczyźnie (Bohoniki i Kruszyniany) oraz miasta: Białystok, Sokółka i Dąbrowa Białostocka.

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
			– Grecy i Macedończycy - Według danych ambasady Grecji w Polsce mniejszość grecka i macedońska liczy około 4300 osób, mieszkających na Dolnym Śląsku, Pomorzu Zachodnim i w dużych miastach całej Polski. Nauczyciel podaje inne przykłady grup uznających się za mniejszości etniczne: – Ślązacy - grupa nie jest uznana przez Państwo Polskie za mniejszość narodową. Często Ślązacy traktowani są jako Niemcy. Jest to tzw. ludność rodzima lub autochtoniczna na Śląsku. Szacowana liczba Ślązaków wynosi 338 tys. – Kaszubi - Podobnie jak Ślązacy nie są traktowani jak mniejszość narodowa. Mieszkają w 43 gminach dawnych województw: gdańskiego, słupskiego i bydgoskiego. Liczba Kaszubów szacowana jest na 368 tys. Nauczyciel z uczniami w trakcie dyskusji i charakterystycznych rekwizytów starają się dopasować poszczególne elementy do wymienionych grup etnicznych. <i>W miarę możliwości dla uatrakcyjnienia zajęć o tej tematyce zasadne jest zaproszenie osoby – przedstawiciela charakterystycznej grupy etnicznej mieszkającego na danym terenie. W trakcie spotkania może przedstawić siebie na tle społeczności w której żyje.</i>
6	Dziedzictwo kulturowe w „Małych ojczyznach”	Definicje pojęć: „dziedzictwo kulturowe” „mała ojczyzna” zaczerpnięte ze źródeł encyklopedycznych (np. Encyklopedia powszechna, Encyklopedia dla dzieci i młodzieży, Wikipedia)	Nauczyciel podaje różne definicje dziedzictwa kulturowego. Podkreśla, że tradycja jest instrumentem przekazywania dziedzictwa kulturowego, spuścizny kulturowej. Pytanie do uczniów: jak rozumiemy pojęcie „Mała Ojczyzna”, z czym to utożsamiamy, jakie mamy z w/w pojęciem skojarzenia. Uczniowie dają przykłady. Na tablicy zostają zapisane wyrazy bliskoznaczne : miejsce urodzenia, gniazdo, okolice dzieciństwa, miejsce magiczne itp. Pytanie do uczniów : w jaki sposób ,w jakiej formie ,przy jakich okazjach dbamy i eksponujemy nasze dziedzictwo. Pytanie kolejne: co w waszej okolicy winno być objęte ochroną i dlaczego? Podsumowanie: T.Różewicz „Ojczyzna to kraj dzieciństwa, miejsce urodzenia ,to jest ta mała najbliższa ojczyzna” Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie sobie pierwszych lat szkoły, tematów zajęć z języka polskiego, historii, geografii - nawiązując do tych wspomnień, wyjaśnia uczniom mechanizm wdrażania,

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
			oswajania i zapoznawania z tą samą wersją kultury dominującej - z jedną wersją języka, historii, legend i wyjaśnia, że jest to jeden ze sposobów, jakimi kształtowana jest „ojczyzna ideologiczna”. Podstawą pozostaje ojczyzna prywatna, „mała ojczyzna” każdego z nas. Podaje przykłady emigrantów (współczesnych lub przeszłych), przytaczając np. twórczość A.Mickiewicza, doświadczenia współczesnych Polaków mieszkających w Londynie czy Dublinie aby uświadomić uczniom znaczenie ojczyzny ideologicznej i jej związku z ojczyzną prywatną

Projekt „Aktywny uczeń, pracownik, obywatel – to ja, dzięki kompetencjom kluczowym”
Wyższa Szkoła Gospodarki w Bydgoszczy, ul. Garbary 2, 85-229 Bydgoszcz, z dopiskiem „Aktywny uczeń...”
tel. 52 567-07-80, www.aktynyuczen.byd.pl, aktynyuczen@byd.pl
Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Człowiek – najlepsza inwestycja!

Zajęcia specjalistyczne

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
Artysta wobec problemu kultury masowej	Zbigniew Herbert, <i>Pan Cogito a pop</i>	- Nauczyciel prosi uczniów o odczytanie wiersza Herberta <i>Pan Cogito a pop</i> - Na podstawie wiersza uczniowie starają się stworzyć definicję kultury masowej i kultury wysokiej - Uczniowie, odwołując się do posiadanej już wiedzy, interpretują wiersz pod kierunkiem nauczyciela i formułują ostateczną konkluzję. - Nauczyciel pyta, czy poeta ma rację, sugerując, że kultura masowa wdziera się w nasze życie, zastępując tę wyższą? Czy proces ten postępuje? - Uczniowie ustosunkowują się do problemu postawionego w utworze. - Zamykając cykl zajęć dotyczących kultury masowej, nauczyciel podaje temat do dyskusji: kultura masowa a zysk. Punkt wyjścia mogą stanowić słowa teoretyka kultury Dwighta Macdonalda, który pisał, iż kultura masowa stanowi pasożytniczą narośl na kulturze wyższej, a jej władcy eksploatują potrzeby mas dla zysku.
Instytucje kultury gwarantem tożsamości narodowej	M. Mead, <i>Kultura i tożsamość</i> , Warszawa 1978 F. Znaniecki, <i>Współczesne narody</i> , Warszawa 1990	- Nauczyciel pyta : w jaki sposób uczniowie interpretują pojęcie tożsamości. - Uczniowie podają przykłady tożsamości / osobista, społeczna, europejska, kulturowa, narodowa/ - Nauczyciel wyjaśnia, że np. tożsamość kulturową /jedna z odmian społecznej/ Rozumiemy jako solidarność z grupą. - Pyta : jakie czynniki mają wpływ na poczucie tożsamości Polaków. - Uczniowie wymieniają, dyskutują dlaczego takie a nie inne. - Nauczyciel pyta jakie znają instytucje, organizacje pielęgnujące poczucie tożsamości narodowej. Zespoły otrzymują materiał nt. charakterystyki następujących instytucji np. Narodowe Centrum Kultury, Polski Instytut Sztuki Filmowej, Filmoteka Narodowa, Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków, Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych, Światowe Dziedzictwo Kultury. Poszczególne zespoły omawiają teksty podkreślając ich charakter i utrwalanie tożsamości. - Konkluzja : tradycja państwowości polskiej wpłynęła na poczucie tożsamości narodowej- cechy naszej narodowości jak demokratyczność /Konstytucja 3go maja/, gościnność /"Gość w domu Bóg w domu/, kult zmarłych, język /najistotniejszy element/.
Europa wielu	„Europa wielu narodów”,	- Nauczyciel przedstawia fragmenty artykułu pt: „Europa wielu narodów” lub podaje fragmenty tekstu

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
narodów	Piotr Winczorek, w: Rzeczpospolita, 78 (8589), s. 14, 2010-04-02	uczniom do przeczytania. – Nauczyciel przypomina pojęcia: wielokulturowość, różnorodność, społeczność, tradycja, kultura i inne niezrozumiałe występujące w tekście. – Uczniowie w grupach analizują treść i starają się odpowiedzieć czy jest możliwe jest zatarcie różnic między obywatelami poszczególnych państw Unii Europejskiej? Czy te różnice są duże? Czy jest możliwe utworzenie jednej społeczności Europejskiej?
Kobiety- mecenasi kultury	J.Strzelczyk, Rola kobiet w kulturze Europejskiej	- Nauczyciel nawiązuje do lekcji poprzedniej . Pyta : które kobiety na przestrzeni dziejów przeszły do Historii, kładąc zasługi w rozwoju i utrwalaniu dziedzictwa kultury? - Uczniowie dyskutują, zapisują na tablicy znane nazwiska kobiet. - Nauczyciel rozdaje czterem zespołom materiał dot. czterech kobiet / ew.ich fotografie- prezentacja multimed./ : Królowa Bona, Karolina Lanckorońska, Anna z Sapiechów Jabłonowska. - Uczniowie omawiają. Podają również znane współcześnie kobiety, wspierające rozwój kultury.
Stereotypy jako bariery w życiu politycznym	„Kobiety same nie garną się do władzy, są bierne”, Grzegorz Kaczmarek, Joanna Grzegorzewska, w: Gazeta Pomorska, 52 (18.708), s. 2, 2010-03-03 <i>Materiał video – reklamy prasowe, telewizyjne lub radiowe z motywem stereotypu</i>	– Nauczyciel prosi uczniów o przeczytanie artykułu wprowadzającego „Kobiety same nie garną się do władzy, są bierne”. – Uczniowie w grupach określają po cztery przyczyny takiego stanu rzeczy, notują je i przedstawiają na forum. – Uczniowie oglądają materiał video lub inny, na którym pojawia się przykład zachowania stereotypowego. – Uczniowie dokonują oceny tego zjawiska, podają przykłady stereotypów. – Uczniowie w grupach w ciągu zdefiniowanego przez nauczyciela czasu proponują rozwiązania problemu utrwalania stereotypów w środkach masowego przekazu.
Kultura gospodarowania i	„Gdzie się Polakom najlepiej pracuje”, [DCZ], w: Puls	Nauczyciel prezentuje tematykę zajęć, w tym przedstawia charakterystykę pojęcia wchodzące w skład tematu zajęć.

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
zatrudnienia	Biznesu, 65 [3081], s. 12, 2010-04-02 „Zarząd sam powinien dawać dobry przykład”, Anita Błaszczak, w: Rzeczpospolita: Ekonomia i rynek, 34 (8545), s. 11, 2010-02-10 „Budowa kultury organizacyjnej firmy”, Katarzyna Bartman, w: Dziennik Gazeta Prawna, 246 (2622), s. 6, 2009-12-17	○ Kultura zatrudnienia ○ Kultura gospodarowania – Nauczyciel tłumaczy pojęcie „dobrych praktyk” – Nauczyciel rozdaje uczniom powycinane elementy artykułów prasowych, prosi o przeczytanie i odpowiedź na pytanie: jakie w tekście pojawiły się przykłady różnorodności? – Nauczyciel stwierdza, że pracodawca z uwagi na sytuację w której zatrudnia różne osoby powinien nimi kierować. Polega ona czerpaniu korzyści z różnorodności pracowników dotyczących ich: płci, wieku, rasy, orientacji seksualnej, pochodzenia etnicznego, (nie)pełnosprawności, umiejętności, wykształcenia, doświadczeń zawodowych, postaw życiowych, stylu życia i uczenia się. Pracodawcy, którzy potrafią umiejętnie korzystać z tak szerokiej puli obszarów rekrutacyjnych mają równocześnie dostęp do najszerszej puli talentów, dzięki czemu mogą zyskać pozycję liderów. Różnorodność i włączenie rozmaitych pomysłów oraz punktów widzenia prowadzi bowiem często do przełomowych odkryć, które zwiększają przewagę konkurencyjną w biznesie. Zróżnicowane zespoły są tak naprawdę kreatywne, myślą nieszablonowo, stąd potrzeba współpracy osób młodych, 50+ o zróżnicowanym wykształceniu, doświadczeniu, uwarunkowaniach fizycznych, światopoglądzie i sposobie życia. – Nauczyciel prosi uczniów aby anonimowo na kartkach odpowiedzieli na pytania: jakie są ich zainteresowania, jaką muzykę preferują, jaki przedmiot sprawia im najmniej problemów. Następnie analizuje wyniki i ogłasza je wskazując na różnice między uczniami. Wskazuje uwagę na to że zaprezentowana przez nich różnorodność przyczynia się do eliminacji zjawiska dyskryminacji. – Uczniowie podają przykłady dyskryminacji na podstawie własnych wiadomości zaczerpniętych z mediów. – Nauczyciel cytuje krótki tekst artykułu pt: „Gdzie się Polakom najlepiej pracuje”. Uczniowie odpowiadają na pytania: dlaczego w wymienione przedsiębiorstwa zostały uznane za te w których pracownicy dobrze się czują? Jakie cechy powinno spełniać przedsiębiorstwo w którym będą w przyszłości pracować z uwagi na ich potrzeby.
Różnice kulturowe a dyskryminacja	Definicje pojęcia „dyskryminacja”	– Uczniowie w podgrupach analizują otrzymane definicje, następnie przedstawiciele grup prezentują poszczególne interpretacje i cała grupa ustala wspólnie znaczenie pojęcia dyskryminacja

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
	zaczerpnięte ze źródeł encyklopedycznych (np. Encyklopedia powszechna Wikipedia) i prawnych (np. kodeks pracy) Opisy mowy ciała przedstawicieli różnych kultur (np. Hall, Ukryty wymiar)	– Nauczyciel przedstawia przykłady sytuacji dyskryminujących w pracy (przy zatrudnianiu, awansach, zwolnieniach) i przedstawia regulacje prawne w tym zakresie - dyskutuje z uczniami, kiedy i jak pracodawca / przełożony może podejmować decyzje nie ryzykując bycia oskarżonym o dyskryminację – Nauczyciel przytacza przykłady różnic w zachowaniu i wiedzy ludzi, które wynikają z wychowania w odmiennych kulturach - przytacza np. odmienne interpretacje sygnałów niewerbalnych i prowokuje uczniów do dyskusji nad pojęciem „różnicowania kulturowego” - wprowadza pojęcia: kultury dominującej, subkultury, mniejszości etnicznej, obcego, tolerancji – Uczniowie - znając podstawowe definicje - ustalają obszar graniczny pomiędzy dyskryminacją a tolerancją w odniesieniu do różnic kulturowych

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Program szczegółowy

Semestr 4 i 5. (oba semestry klasy III)

Blok „człowiek w teatrze świata” skonstruowany został w taki sposób, by umożliwić uczniom możliwie wszechstronne powtórzenie treści lektur i założeń epok literackich przed egzaminem maturalnym. Jednocześnie wprowadzone są tu nowe zagadnienia związane z elementami socjologii oraz antropologii widowisk. Pozwoli to uczniom na nieco szersze spojrzenie na literaturę i wyposaży ich w dodatkowe narzędzia interpretacyjne. Ponadto zajęcia wprowadzające zagadnienia autoprezentacji umożliwiają nabycie większej świadomości wywieranego na innych wrażenia, a przez to - większej pewności siebie w zbliżających się nieuchronnie maturalnych doświadczeniach. Zdobycie większej sprawności w prezentowaniu własnego zdania, doborze argumentów i obronie własnego stanowiska, pozwoli uczniom na zbliżenie się do zanikających, a przecież poszukiwanych, kompetencji erudycyjnych - istotnych nie tylko w kontekście egzaminu maturalnego, ale i całego przyszłego społecznego funkcjonowania ucznia jako studenta, pracownika, pełnoprawnego obywatela.

Zajęcia uniwersalne - 24 godziny

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji
Człowiek w teatrze świata			
Metafora "teatru świata"	2	Metafora „teatru świata” Funkcje metafor teatralnych w utworach dramaturgicznych i niedramaturgicznych Przydatność interpretacyjna metafor teatralnych	Wykład Dyskusja Praca w podgrupach
Teatr lustro, teatr sen	4	Pojęcia: teatru jako lustra rzeczywistości i teatru jako snu, świata marzeń i wizji Przypomnienie głównych dramatów omawianych w trakcie nauki szkolnej np. <i>Makbet, Król Edyp, Dziady, Świętoszek...</i> Analiza wybranych utworów w perspektywie teatru-lustra lub teatru-snu Teatr w obu ujęciach umożliwia odślonięcie ważnych aspektów życia człowieka	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach
Dramaturgiczne ujęcie życia społecznego	2	Motto: „obecność innych przekształca zachowanie się w występ, który ma wywrzeć odpowiednie wrażenie” (Goffman, Człowiek w teatrze życia codziennego) perspektywa dramaturgiczna ujmuje całość zachowań człowieka – jeśli tylko „dzieją” się w obecności świadków - jako odgrywanie roli. W analizach relacji społecznych wykorzystywane są pojęcia: - występ - fasada obejmująca dekorację i fasadę osobistą - scena - kulisy Namysł nad typowymi relacjami, sytuacjami, w jakich funkcjonują uczniowie w	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji
		codzienności pozwala na uświadomienie trafności metafory. Analizy oprzeć można na osobistych doświadczeniach uczniów (relacje w szkole, sklepie), materiale filmowym (filmy dokumentalne) albo fotograficznym.	
Kim jestem? – grający bohater	4	Analiza związku teorii Goffmana (dramaturgiczne ujęcie rzeczywistości społecznej) z literaturą Fragmenty <i>Hamleta</i> i <i>Ferdydurke</i> - porównanie rozważań dotyczących teatru, gry i formy Zidentyfikowanie bohaterów literackich, którzy „grają” - jak Zenon Ziembiewicz czy Stanisław Wokulski, interpretacja ich zachowań z wykorzystaniem kategorii teatralnych	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach
Śmiech w teatrze świata	4	Filozoficzne rozważania o naturze śmiechu Historyczne zróżnicowanie rozumienia śmiechu Funkcje śmiechu	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach
Śmiech jako broń	4	Totalitaryzm a śmiech Cenzura w PRL i przypadki „Dziennika 1954” L. Tyrmanda i „Misia” S. Barei	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach
Między śmiechem a strachem – kilka słów o grotesce	4	Groteska - znaczenie i historia pojęcia Funkcje groteski i ich obecność w wybranych utworach Groteskowe przerysowanie obrazu świata a jego realne problemy	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach

Zajęcia specjalistyczne - 24 godziny

(každorazowo określono temat zajęć uniwersalnych, do którego zajęcia specjalistyczne są komplementarne; w przypadku zajęć z zakresu dyskusji, kształtujących umiejętności erudycyjne możliwe jest wykorzystanie tematów wskazanych w zakresie uniwersalnym - jako ich uszczegółowienie i pogłębienie, tematów z zaproponowanej listy lub innych, wedle zainteresowań uczestników)

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji	Komplementarne do zajęć
Teatr to nie tylko słowo	4	Znaki teatralne: 1) słowo, intonacja 2) mimika, gest, ruch sceniczny 3) charakteryzacja, fryzura, kostium 4) rekwizyt, dekoracja, oświetlenie 5) muzyka, efekt dźwiękowy Projektowanie znaków z grup 2-5 wzmacniających przekaz werbalnych wybranych fragmentów dramatów Różnice w dostrzeżeniu znaków jako przesłanka zróżnicowania interpretacyjnego wystawianej sztuki	Dyskusja Praca w podgrupach Pogadanka heurystyczna	Metafora “teatru świata” Teatr lustro, teatr sen Kim jestem? – grający bohater
Zachowania w przestrzeni publicznej - odczytania Goffmanowskie	4	Fasada osobista jako sygnał dotyczący: - stylu życia - statusu - własnych umiejętności - sprzeciwu wobec porządku społecznego W życiu codziennym wykorzystywane są te same elementy, które określa	Dyskusja Praca w podgrupach	Dramaturgiczne ujęcie życia społecznego

Temat	Liczba godzin	Treści programowe	Proponowana forma realizacji	Komplementarne do zajęć
		się mianem znaków teatralnych, a które informują obserwatorów (z którymi aktor nie musi wchodzić w komunikację werbalną) o jego statusie, zainteresowaniach, umiejętnościach czy postawach Grupy subkulturowe, hobbyści - jako przykłady komunikowania stylu życia w przestrzeni publicznej		
Zarządzanie przestrzenią w autoprezentacji	2	Pojęcie proksemiki Kody terytorialne Błędy proksemiczne	Wykład Dyskusja Praca w podgrupach	Dramaturgiczne ujęcie życia społecznego
Pierwsze wrażenie	2	Reguła „pierwszych dwadzieścia” - sekund, gestów, słów Efekt halo (aureoli lub nimbu) Wygląd zewnętrzny jako sugestia cech wewnętrznych Stereotypy jako schematy interpretacyjne	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach	Dramaturgiczne ujęcie życia społecznego
Wystąpienia publiczne	2	Komunikacja niewerbalna Reguły tworzenia wypowiedzi publicznej	Pogadanka heurystyczna Dyskusja Praca w podgrupach	Dramaturgiczne ujęcie życia społecznego
Erudycja - forum dyskusyjne	10	Reguły dyskusowania Przygotowanie merytoryczne i emocjonalne do wystąpienia	Praca w podgrupach Dyskusja	

Proponowany zarys przebiegu lekcji

Zajęcia uniwersalne

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
Człowiek w teatrze świata			
1	Metafora "teatru świata"	<i>Antropologia widowisk. Zagadnienia i wybór tekstów</i> , red. A. Chałupnik, W. Dudzik, M. Kanabrodzki, L. Kolankiewicz, Wyd. Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2005.	- Nauczyciel pisze na tablicy sentencję, która miała się znajdować na Szekspirowskim teatrze <i>The Globe</i>: „Cały świat gra komedię”. - Prosi uczniów o wyjaśnienie jej znaczenia. - Nauczyciel wprowadza metaforę „teatru świata”. Podaje kilka ciekawostek: np. Cezar Oktawian August umierając, prosił o oklaski, stoicy mawiali, że każdy gra rolę, której nie wybrał, Jan z Salisburii twierdził, że Bóg jest widzem w teatrze świata, itp. - Skąd popularność tego typu powiedzeń, metaforyki gry w różnych epokach? - Nauczyciel konkluduje, iż na kulturę można spojrzeć jako na praktykę dramatyczną. - Prosi o podanie przykładów utworów (niekoniecznie dramatów), w których pojawiają się metafory teatralne, potwierdzające „dramatyczność” świata. - Uczniowie tworzą grupę utworów „teatralnych”: np. <i>Quo vadis</i>, <i>Makbet</i>, <i>Hamlet</i>, <i>Świętoszek</i>, <i>Ferdydurke</i>, <i>Tango</i>. - Dyskutują nad funkcją metafor teatralnych, nad ich przydatnością interpretacyjną, przywołują fragmenty utworów. Wniosek: metafory teatralne pojawiają się w różnych epokach, służą różnym celom.
2	Teatr lustro, teatr sen	<i>Słownik wiedzy o teatrze. Od tragedii antycznej do happeningu</i> , D. Kosiński, A. Wypych-Gawrońska, A. Stafiej, A. Marszałek, M. Sugiera, J. Leśniewska, Wyd. ParkEdukacja, Warszawa - Bielsko-Biała	- Nauczyciel prosi o scharakteryzowanie dwóch funkcji teatru metaforycznie nazwanych w temacie: teatr lustro i teatr sen. - Podsumowuje dyskusję: na przestrzeni wieków, w różnych epokach oczekiwano od teatru, by odzwierciedlał dostępną widzowi rzeczywistość lub pokazywał mu cudowny, niedostępny świat marzeń, wizji. Pytanie: czy można pogodzić te koncepcje? - Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie tytułów dramatów omawianych w liceum np.: <i>Król Edyp</i>, <i>Makbet</i>, <i>Świętoszek</i>, <i>Dziady</i>, <i>Kordian</i>, <i>Nie-Boska komedia</i>, <i>Wesele</i>, <i>Moralność pani Dulskiej</i>, <i>Dzika kaczka</i>, <i>Tango</i>.

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		2008; <i>Historia teatru</i> , red. J. R. Brown, Wyd. PWN, Warszawa 2007.	- Prosi o podzielenie ich na trzy grupy realizujące określone założenia teatru snu lub teatru lustra bądź obie na raz. - Nauczyciel dzieli uczniów na grupy i prosi o znalezienie prawidłowości podziału związanych z epokami: ich założeniami, celami, itp. - Nauczyciel prosi uczniów o wybranie po jednym dramacie z każdej kategorii i pyta, jakie istotne refleksje dotyczące człowieka można wyczytać z utworu? - Nauczyciel stawia tezę, iż zarówno teatr lustro, jak i teatr sen mogą odsłaniać ważne aspekty świata, człowieka. Czasem bowiem, żeby powiedzieć coś istotnego o rzeczywistości trzeba posłużyć się fantastyką – metaforycznym snem. - Nauczyciel prosi uczniów by wskazali utwory niedramatyczne, potwierdzające tę tezę. Każdy z uczniów przygotowuje samodzielnie krótką wypowiedź ustną. - Nauczyciel prosi wybranych uczniów o prezentację wniosków. Wypowiedzi uczniów są podsumowaniem zajęć.
3	Dramaturgiczne ujęcie życia społecznego	E. Goffman, <i>Człowiek w teatrze życia codziennego</i> , dowolne wydanie Filmy dokumentalne, materiały fotograficzne - z zasobów www	- Nauczyciel prezentuje motto ujęcia dramaturgicznego, prosi uczniów o namysł nad znaczeniem tego zdania i zastanowienie, jak obecność innych osób - świadków, ale i partnerów interakcji wpływa na ich własne zachowania (np. czego nie robimy, kiedy są świadkowie; jak zmienia się zachowanie kiedy patrzą nauczyciele albo rodzice, jakie są schematy zachowań w typowych codziennych relacjach typu zakupy w sklepie, jazda autobusem, powitanie z kolegami...) - Nauczyciel omawia główne pojęcia wykorzystywane w analizach w perspektywie dramaturgicznej: - „występ” - ogół czynności, które wykonuje jednostka, podczas gdy cały czas obecni są obserwatorzy - „fasada”- ta część występu, która nie ulega zmianie przez cały czas jego trwania –należą do niej: dekoracja i fasada osobista - „dekoracja”, wszystkie elementy składowe otoczenia jak meble, sprzęty itp. Dekoracja znajduje się zawsze w tym samym miejscu. - „fasada osobista”, środki wyrazu, które najmocniej są związane z samym wykonawcą i przemieszczają się razem z nim. Należą do nich: insygnia związane z pozycją i urzędem, strój, płeć, wiek, cechy rasowe, postura i wygląd, sposób mówienia, mimika, gesty itd. - „scena” (inaczej zwaną też sferą fasadową) - każde ograniczone przez bariery percepcji miejsce, w którym aktor odgrywa swoje przedstawienie przed publicznością

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
			- „kulisy” (czy też garderoba) - strefa niedostępna dla widowni, gdzie widoczne są fakty skrywane na scenie. To tutaj przygotowuje się przedstawienie, aby wyrazić coś więcej niż samego siebie, to tu dopasowuje się kostiumy i inne elementy „osobowej fasady”, poucza się lub wyrzuca nieudolnych członków zespołu, a także przechowuje się rekwizyty potrzebne do przedstawienia Wiele stref może pełnić obie funkcje - sceny i kulis, zależnie od okoliczności, podział na scenę i kulisy ma charakter funkcjonalny. - Nauczyciel dzieli uczniów na grupy, każda grupa wykorzystując wprowadzone pojęcia analizuje dwie z przedstawionych wcześniej sytuacji - jedna z ich codziennego doświadczenia, inną o charakterze bardziej odległym np. relację przełożonego i podwładnego, wywiad dziennikarza z naukowcem itp. - Uczniowie prezentują swoje ustalenia na forum całej grupy. - Nauczyciel zwraca uwagę, że dramaturgiczne ujęcie relacji społecznych pozwala na uświadomienie sobie istoty wymogów chociażby dobrego wychowania, a także ułatwiania relacji, które dzięki schematom jakimi są role stają się łatwiejsze do opanowania, niezależnie bowiem od wykonawcy schemat roli pozostaje stały (sprzedawcy, urzędnicy, nauczyciele, uczniowie, pasażerowie autobus itp. zachowują się w podobny, przewidywalny sposób), choć konkretne wykonanie różni się w zależności od indywidualnych predyspozycji i cech każdego „aktora”.
4	Kim jestem? – grający bohater	Fragmety dramatów: <i>Hamlet, Ferdynand</i>	- Nauczyciel prosi o przypomnienie teorii Ervinga Goffmana. - Uczniowie zastanawiają się, jaki jest związek teorii Goffmana z literaturą. - Nauczyciel rozdaje uczniom fragmenty <i>Hamleta</i> i <i>Ferdynanda</i> prosi o porównanie rozważań dotyczących teatru, gry, formy. - Uczniowie odczytują wnioski. - Prosi o znalezienie bohaterów literackich, którzy „grają” np.: Zenon Ziembiewicz, Stanisław Wokulski. Pyta: Dlaczego to robią? W czym przejawia się ich gra? Czy użycie kategorii teatralnych pomaga w interpretacji zachowań bohaterów? - Nauczyciel wybiera jednego z bohaterów i wraz z uczniami przeprowadza modelową interpretację. - Każdy z uczniów wybiera kolejnego z „grających” bohaterów i przedstawia go, używając kategorii teatralnych.
5	Śmiech w teatrze świata	H. Bergson <i>Śmiech. Esej o komizmie</i> ; I. Krasicki,	- Nauczyciel przypomina sentencję odnoszącą się do metafory „teatru świata”: Cały świat gra komedię. Pyta, dlaczego sentencja nie mówi o neutralnie brzmiącym przedstawieniu, lecz właśnie o komedii?

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		Satyry; F. Rabelais, <i>Gargantua i Pantagruel</i> (fragmenty)	- Nauczyciel prosi uczniów o podanie kilku przykładów sytuacji, które ostatnio wywołały ich śmiech. - Zwraca uwagę, iż filozofowie już od starożytności interesowali się problemem śmiechu, jego złożoną naturą: Arystoteles: tylko człowiek potrafi się śmiać; Pliniusz: mędrzec śmieje się zaraz po urodzeniu, Homer w: śmiech bogów nigdy nie wygasa. Renesansowy twórca Françoise Rabelais napisał, iż „śmiech to szczerze królestwo człowieka” - Nauczyciel pyta, w jaki sposób śmiech wiąże się z „człowieczeństwem”? - Nauczyciel stawia tezę, iż śmiech nie jest zjawiskiem jednorodnym, mamy różne jego rodzaje i poszczególne epoki podchodzą inaczej do zjawiska śmiechu. Dzieli uczniów na grupy i prosi o podjęcie próby opisanie stosunku do śmiechu trzech wybranych przez uczniów epok wraz z powołaniem się na przykłady konkretnych utworów. - Uczniowie prezentują swoje spostrzeżenia, nauczyciel podsumowuje, np.: • Śmiech średniowieczny – poza kulturą oficjalną. Jezus się nie śmiał. Jednak tradycja kształtowania się chrześcijaństwa i współpraca z kulturą ludową ożywiały śmiech (karnawał) • Śmiech renesansowy: prawda o całości świata, takie same prawa jak powaga, ważny element życia człowieka (<i>Dekameron</i> Boccaccia, <i>Gargantua i Pantagruel</i> Rabelais’go, fraszki Jana Kochanowskiego). • Od wieku XVII śmiech odnosi się tylko do zjawisk indywidualnych – śmieszne jest raczej negatywne, nie może być poważne. Miejsce śmiechu jest wśród niskich gatunków. • Barokowy klasycyzm i oświecenie – śmiech ludowy kojarzy się z prostackością i zepsuciem. Odrzuca się nieskrępowany śmiech, a eksponuje mistrzostwo narracji, dialogów, satyrę społeczną. Śmiech zredukowany: humor, ironia sarkazm służące celom dydaktycznym (<i>Świętoszek</i> Molier, <i>Satyry</i> Krasickiego, <i>Kandyd</i> Woltera) itd. - Nauczyciel prosi uczniów o przeczytanie fragmentu tekstu H. Bergsona <i>Śmiech. Esej o komizmie</i>. - Nauczyciel prosi wybranych uczniów, by ustosunkowali się do poglądów filozofa. - Nauczyciel prosi o zbadanie funkcji śmiechu we fragmentach <i>Gargantui i Pantagruela</i> oraz satyry <i>Pijaństwo</i>. - Wyjaśnia uczniom różnicę między „szczerym śmiechem ludowym”, a dydaktycznym śmiechem „zredukowanym”.

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
6	Śmiech jako broń	L. Tyrmand, <i>Dziennik 1954</i> (fragmenty), S. Bareja, <i>Miś</i> (fragmenty), M. Kowalczyk, <i>PRL w krzywym zwierciadle</i> , "Mówią Wieki w szkole", [w:] „Mówią Wieki”, nr 12/2006 (materiał dla nauczyciela).	- Nauczyciel pyta, dlaczego kulturze totalitarnej obcy jest śmiech? - Uczniowie dochodzą do wniosku, że władza boi się śmiechu, ponieważ redukuje on strach przed nią. - Nauczyciel podaje kilka informacji dotyczącej cenzury w PRL-u i <i>Dziennika 1954</i> Leopolda Tyrmanda, np.: <i>Dziennik 1954</i> to dzieło specyficzne. Po raz pierwszy ukazał się w Londynie w 1980 roku. W Polsce do rąk czytelników trafić mógł dopiero po roku 1989, kiedy to oficjalnie przestała funkcjonować cenzura. Nie jest to typowy dokument, suchy zapis faktów. Leopold Tyrmand – pisarz wówczas ponad trzydziestoletni – przedstawia w nim wizję komunistycznego reżimu z punktu widzenia osoby będącej „w środku”, a robi to niezwykle barwnie i sugestywnie. Pod względem artystycznym jest to dzieło literackie wysokiej próby. Geneza utworu jest prosta: wraz z nastaniem nowego roku 1954 Tyrmand postanawia rozpocząć pisanie dziariusza. Ma to być rodzaj zastępczej twórczości, ponieważ jego kłopoty z cenzurą uniemożliwiały mu druk czegokolwiek. Jako zdeklarowany antykomunista nie zgadzał się na pisanie zgodnie z wytycznymi ówczesnej metody twórczej – socrealizmu. Dziennik zatem jest zapisem trzech miesięcy (dzień po dniu) zmagania „zwykłego” człowieka, z brutalną, a często wręcz absurdalną rzeczywistością lat '50. - Nauczyciel rozdaje uczniom fragmenty dziennika, a oni odpowiadają na pytania zamieszczone pod tekstem. - Nauczyciel pyta o elementy związane z ośmieszaniem ustroju. - Nauczyciel przypomina, że cenzurze podlegała nie tylko literatura, ale także inne dziedziny sztuki. Jednym z filmów mających spore kłopoty z cenzurą był <i>Miś</i> Stanisława Barei: - Nauczyciel prezentuje wybrane fragmenty filmu ośmieszające rzeczywistość PRL-u. Podaje przykłady scen przeznaczonych do usunięcia: kupowanie mięsa w kiosku, wizyta reżysera w melinie pijackiej, polska szynka w Londynie, scena w barze mlecznym „Apis”, wiec filmowców, scena wręczania paszportu, zatrzymanie węglarzy z choinkami przez milicjanta, zdanie: „To jest miś na skalę naszych możliwości, a nie potrzeb”. Dodaje, że nakazano również zmienić nazwisko głównego bohatera z „Nowochódzki” na „Ochódzki”. - Nauczyciel dyskutuje z uczniami na przyczyną zaproponowanych cięć. Wnioski potwierdzają tezę postawioną na początku zajęć: totalitaryzm boi się śmieszności.
7	Między śmiechem a strachem – kilka	K. I. Gałczyński, <i>Koniec świata</i> , J. Tuwim, <i>Bal w</i>	- Nauczyciel prosi uczniów o przypomnienie definicji groteski. W najprostszej wersji groteska to połączenie śmiechu i strachu, komizmu i tragizmu, realizmu i fantastyki, co prowadzi specyficznej

Lp.	Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
	słów o grotesce	<i>operze, S. Mrożek, Ósmy dzień.</i>	deformacji rzeczywistości. Groteska często wzbogacona jest o element absurdu. - Nauczyciel krótko przypomina pochodzenie terminu: niskie kondygnacje rzymskich budowli (grota), 1493 – odnalezienie łaźni Tytusa, freski o tematyce mitologicznej – postaci ludzko-zwierzęce wtopione w roślinność. Takie wizerunki (hybrydy) pochodzą sprzed około 3000 lat. Począwszy od średniowiecza aż do wieku XX groteska ewoluowała, jednak jej istotą była zwykle deformacja i połączenie przeciwstawnych elementów. Spojrzenie wstecz pozwala uznać wiele dzieł za „groteskowe”. W różnych epokach groteska pełniła rozmaite funkcje. - Nauczyciel wypisuje na tablicy utwory: <i>Rozmowa mistrza Polikarpa ze śmiercią, Gargantua i Pantagruel, Ferdynand, Tango.</i> - Nauczyciel w raz z uczniami omawia utwory pod kątem ich „groteskowości”. Stara się zwrócić uwagę na różnorodność funkcji groteski w podanych utworach i powiązać to zjawisko z założeniami poszczególnych epok. - Po teoretycznym przygotowaniu nauczyciel rozdaje uczniom fragmenty <i>Końca świata</i> K.I. Gałczyńskiego i <i>Balu w operze</i> J. Tuwima. Prosi o wskazanie elementów groteski i określenie ich funkcji. - Nauczyciel prosi o przypomnienie metafory teatru snu i teatru lustra. Wskazuje, że w przypadku „snu” doszliśmy już do wniosku, iż czasem, aby pokazać jakiś istotny fragment rzeczywistości trzeba odejść od realizmu. - Pyta uczniów, czy groteskowo zdeformowana rzeczywistość w dziele literackim może dotyczyć realnych problemów świata pozatekstowego? - Nauczyciel prosi uczniów o przeczytanie opowiadania S. Mrożka <i>Ósmy dzień</i>. Uczniowie najpierw wskazują elementy groteskowe. Zastanawiają się, co opowiadanie mówi nam o naturze człowieka? - W ramach podsumowania nauczyciel prosi uczniów by ustosunkowali się do słów Wiktora Hugo: groteska powinna być stale obecna na scenie, bo istota rzeczywistości polega na jednoczeniu się przeciwieństw.

Zajęcia specjalistyczne

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
Teatr to nie tylko słowo	<i>Problemy teorii dramatu i teatru</i> , red. J. Degler, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2003	- Nauczyciel wypisuje na tablicy znaki teatralne: 1) słowo, intonacja, 2) mimika, gest, ruch sceniczny, 3) charakteryzacja, fryzura, kostium, 4) rekwizyt, dekoracja, oświetlenie, 5) muzyka, efekt dźwiękowy . Zwraca uwagę, że tylko grupa pierwsza odnosi się wprost do tekstu, słowa. - Nauczyciel podaje informację, iż reżyser, jako osoba odpowiedzialna za całość przedstawienia, pojawił się dopiero w XIX w. Pyta, jaki wpływ miało to na operowanie znakami teatralnymi? - Nauczyciel dzieli uczniów na grupy, z których każda losuje fragment dramatu (np. 4 grupy, ale 2 fragmenty: tak, by co najmniej dwie grupy miały te same teksty). Następnie prosi, o uważną lekturę tekstów i wykonanie następujących zadań: • Wypisanie uczuć towarzyszącym bohaterom podczas wypowiedzianych kwestii; • Zaprojektowanie znaków z grupy 2, 3, 4 i 5, wzmacniających i rozszerzających przekaz werbalny. - Uczniowie stają się reżyserami, projektują przyszłe sceny. - Po zaprezentowaniu efektów, poszczególne grupy dyskutują nad różnicami w doborze znaków, które z pewnością pojawią się w toku pracy nad fragmentami. - Wniosek: tym samym tekstom można nadać różny charakter poprzez odpowiedni dobór znaków. Dlatego mówi się, że każda wystawiona sztuka jest pewnego rodzaju interpretacją.
Zachowania w przestrzeni publicznej - odczytania Goffmanowskie	Materiały wizualne - fotografie, pozyskane ze stron www lub wykonane przez uczniów	- Nauczyciel prezentuje sposób interpretowania zachowań w przestrzeni publicznej poprzez pryzmat odgrywania roli dla „widzów”, którzy nie wchodzi z aktorem w bezpośredni kontakt Np. rasowy pies, podobnie jak kosztowny samochód to symbole statusu - ich właściciele komunikują obserwatorom swoje powodzenie materialne; sprzęt sportowy np. buty, rower itp. informują obserwatorów o stylu życia i zainteresowaniach; gra na gitarze albo w szachy w miejscu publicznym - o umiejętnościach, zaś niezgodnie z przeznaczeniem wykorzystanie obiektów - o buncie (np. leżenie zamiast siedzenia na ławce, łamanie zakazów spożywania alkoholu albo palenia papierosów) Nauczyciel prosi uczniów o prezentację zrobionych przez nich (lub znalezionych w Internecie) fotografii lub prezentuje wybrane przez niego fotografie W grupach uczniowie proponują interpretacje odczytań zachowania aktorów wymieniając przestanki interpretacji wg uporządkowania wg wcześniej wskazywanych znaków teatralnych albo w Goffmanowskim

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		uporządkowaniu na składowe fasady osobistej i dekoracji Grupy prezentują swoje ustalenia, na forum podejmowana jest dyskusja o rozbieżnościach w interpretacji
Zarządzanie przestrzenią w autoprezentacji	J. F. Jacko, <i>Proksemiczne strategie autoprezentacji</i>, w: red. S. Lachiewicz, M. Matejun, <i>Problemy współczesnej praktyki zarządzania</i>, Łódź 2007 Ilustracyjne materiały audiowizualne (fragmenty programów publicystycznych itp.)	Nauczyciel prezentuje proksemikę jako wymiar przestrzennych relacji pomiędzy ludźmi. Wprowadza pojęcie dystansów: intymnego, prywatnego, społecznego i publicznego, a także wskazuje na wagę odpowiedniego dystansu dla wizerunku jednostki (np. zbyt mały odbierany jest jako spoufalanie się, zbyt duży - jako odrzucanie lub budowanie bariery). Dystanse różnią się w zależności od kultury, dlatego ważne jest zwracanie uwagi na ewentualne różnice kulturowe. Nauczyciel zachęca uczniów do próby identyfikacji wartości granic określających poszczególne dystanse w ich przypadku - prosi o ustawianie się kilku uczniów w różnych odległościach i zastanowienie, dla jakiej relacji są to typowe odległości. Nauczyciel zwraca uwagę, że zarządzanie przestrzenią, a więc utrzymywanie i zmienianie dystansów, a także zajmowanie przestrzeni jest częścią autoprezentacji. Nauczyciel wyjaśnia pojęcie kodów terytorialnych i wskazuje (ilustrując przykładami z materiałów fotograficznych lub filmowych) następujące prawidłowości: - inwazja: w cudzą przestrzeń wkracza ten, kto ma wyższy status i/lub władzę (przełożony, rodzice); także ten, kto ma wyższy status przy spotkaniu na neutralnym gruncie zajmuje większą przestrzeń - aranżacja: osoba o wyższym statusie wyznacza miejsce spotkania i przydziela konkretne miejsca; zwykle też gospodarzem spotkania jest osoba, która ma większe znaczenie, ważniejsza; - symbolika środka: centralna pozycja na danym terytorium wiąże się z większą władzą - znakowanie: jeśli spotkanie odbywa się na neutralnym, publicznym terytorium zwykle bywa zawłaszczane i oznaczane przedmiotami należącymi do znakującego - odzieżą, książkami, torbami - im większa jest zagarnięta w ten sposób przestrzeń, tym większą pewność siebie i władzę sygnalizuje dana osoba Do typowych błędów, które wskazać mogą m.in. sami uczniowie zależą: - atmosfera poufałości generowana przez zbyt bliski dystans może wywoływać wrażenie niestosowności lub prowadzić do agresji, jeśli jest naruszeniem czyjejsz przestrzeni intymnej - chłód - zbyt duży dystans wywołuje wrażenie niedostępności i nieprzyjaznej atmosfery - zagarnianie terytorium - zajmowanie nadmiernie obszernego terytorium może być odbierane jako wyraz braku umiaru i dobrego wychowania

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		- porzucanie terytorium - nadmierna skromność w zajmowaniu terytorium (np. nieodłożenie swoich rzeczy na wolne krzesło) sugeruje strach i gotowość ucieczki, niepewność Nauczyciel prosi uczniów o obserwację zachowań np. gospodarza programu telewizyjnego i jego gości - warto obejrzeć fragmenty nagrań bez dźwięku, a tylko po zarządzaniu przestrzenią określić generowany przez obie strony wizerunek
Pierwsze wrażenie	fotografie, pozyskane ze stron www zapisy fragmentów programów publicystycznych materiały ze stron np. www.niesmialosc.pl	Nauczyciel prosi osobę, która nie należy do grupy o wejście do sali i przeczytanie krótkiego fragmentu tekstu - np. artykułu z gazety, fragmentu przemówienia - wystąpienie powinno zająć około 30-40 sekund. Po wyjściu zaproszonej osoby uczniowie przygotowują 4-5 zdań charakterystyki gościa i jego wystąpienia. Uczniowie prezentują swoje zapisy i wspólnie szukają elementów, które były w nich wspólne - z pewnością większość będzie dotyczyła owych „pierwszych dwudziestu” - w tym „pierwszych dwudziestu” sentymentów ciała czyli twarzy. Okaże się też, że wystarczy tak krótkie spotkanie, aby obserwatorzy wysnuli wiele wniosków na temat osoby, której wysłuchali. Nauczyciel prosi uczniów o wyobrażenie sobie tej samej osoby w dwóch różnych ubiorach - np. kobiety o skromnie zaczesanych włosach, w szarym kostiumie i białej koszulowej bluzce oraz w wyzywającym makijażu i krótkiej czerwonej sukience - można także wykorzystać materiały wizualne w rodzaju fotografii tej samej osoby w sytuacji oficjalnej i w trakcie zabawy - uczniowie opowiadają, jak interpretują każdy z wizerunków i jakie cechy przypisali. Nauczyciel wyjaśnia istnienie efektu halo, czyli przypisywania cech na podstawie emocji związanych z pierwszym wrażeniem i rozszerzania ich z wyglądu na cechy wewnętrzne np. ładne dzieci uważane są za dobre i mądre, osoby czyste za uczciwe itp. Ubiór wpływa na efekt halo poprzez z jednej strony - modyfikowanie atrakcyjności, a z drugiej - odwołanie do stereotypów - np. różowy ubiór i jasne włosy kojarzone z „Barbie” i głupotą, odwołanie do stereotypów narodowych lub grup zawodowych - uczniowie analizują konkretne przykłady w oparciu o materiały fotograficzne lub filmowe przygotowane przez nauczyciela Uczniowie przywołują sytuację egzaminu maturalnego i konstruują zalecenia zachowania zgodnego z oczekiwaniami sytuacji, a jednocześnie umożliwiającego osiągnięcie pozytywnego efektu halo
Wystąpienia publiczne	fotografie, pozyskane ze stron www zapisy fragmentów	Nauczyciel przypomina uczniom, że nie tylko, a nawet nie w większości, odczytanie komunikatu zależy od słów (części werbalnej), ale że końcowy efekt tego, jak odebrany zostanie występujący zależy od mowy jego ciała.

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
	programów publicystycznych materiały ze stron np. www.niesmialosc.pl	Wskazując na poniższe podstawowe kanały przekazu komunikatów niewerbalnych nauczyciel każdorazowo zachęca uczniów, by pary uczniów odegrały poszczególne par postaw, a pozostali uczniowie zinterpretowali je. - sylwetka: wyprostowana, sygnalizuje pewność siebie i gotowość do zmagania się ze światem; skulona, pochylona - słabość, smutek, niezdecydowanie - napięcie: elastyczność i zrelaksowanie sygnalizują pewność siebie; spięcie, nerwowość - niepewność, poczucie zagrożenia (dobrym przykładem może być zachowanie drapieżnego kota i antylopy) - oczy: wracające do rozmówcy lub słuchaczy, otwarte i mrugające w normalnym rytmie sygnalizują spokój, panowanie nad sytuacją i zainteresowanie; błędzące albo utkwione w jednym miejscu - zagubienie lub strach, poszukiwanie ucieczki, niepewność - postawa: rozwarte ręce, swobodne dłonie, stabilna postawa na lekko rozsuniętych stopach - sygnalizują poczucie bezpieczeństwa i otwartość na kontakt; ręce skrzyżowane na piersi, zaciśnięte w pięść lub splecione ze sobą dłonie, skrzyżowane nogi - sygnalizują zamknięcie na kontakt, same stają się barierą, mogą oznaczać strach lub niepewność Nauczyciel prezentuje uczniom podstawowe reguły tworzenia wypowiedzi publicznej, które obejmują: 1) unikanie czytania tekstu 2) wykorzystanie dobrego konspektu wystąpienia 3) spójność wypowiedzi 4) hierarchiczne uporządkowanie treści 5) wykorzystanie słów zrozumiałych dla odbiorców Uczniowie przygotowują w grupach lub indywidualnie krótkie wystąpienia (1-2 minuty), które prezentują na forum. Jeśli to możliwe - wystąpienia są nagrywane w celu późniejszej wspólnej analizy w zakresie komunikacji niewerbalnej i organizacji warstwy werbalnej.
Erudycja - forum dyskusyjne	W razie potrzeby - materiały wprowadzające i otwierające temat dyskusji	Nauczyciel wprowadza temat, który będzie podlegał dyskusji - może to być kwestia dotycząca bieżącej sytuacji społecznej, wydarzenie kulturalne lub polityczne, zagadnienie, jakie pojawiło się w toku omawiania innych tematów zajęć lub jeden z tematów zaproponowanych poniżej (są do wybrane tematy maturalne z lat 2004 i 2003) Uczniowie dzielą się na grupy, które albo podejmują się zajmować przeciwstawne stanowiska (np. zwolenników i przeciwników stawianej tezy) albo podejmują temat od różnych stron, wybierając odmienne

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		źródła. Każda grupa wybiera (lub nauczyciel wskazuje) swojego reprezentanta - „mówcę”, który będzie ją reprezentował w dyskusji Korzystając z pomocy nauczyciela i dostępnych materiałów (notatki, podręczniki, materiały źródłowe, w tym - elektroniczne) każda z grup przygotowuje zestaw argumentów i schemat prowadzonej argumentacji. Po czasie przeznaczonym na przygotowanie się grup i zebranie ich pomysłów, reprezentanci rozpoczynają dyskusję. Dopuszczalne są w niej przerwy na konsultacje z grupą. Nauczyciel może wprowadzić ściśle określone reguły prowadzenia debaty (np. ograniczyć czas pojedynczej wypowiedzi, ich kolejność itp.). W ich ramach uczniowie toczą dyskusję. W jej trakcie nauczyciel koryguje błędne merytorycznie wypowiedzi. Po wyczerpaniu argumentów lub limitu czasowego nauczyciel podsumowuje dyskusję, rekapitułując przytoczone argumenty i proces argumentowania. Przykładowe tematy (tematy maturalne z j. polskiego z lat 2004 i 2003, z różnych województw): 1. "Obcy wśród swoich" - odwołując się do wybranych tekstów kultury rozważ problem alienacji bohaterów w świecie, w którym przyszło im żyć. 2. "Gdzież jest miejsce dla ciebie w tym wieku zamętu, książko mądra, spokojna..." (Czesław Miłosz). Które z utworów literackich mają szansę ocalenia w świecie zdominowanym przez media? Uzasadnij wybór. 3. "Polsko, jaka jesteś?" Literackie wizje ojczyzny w konfrontacji z rzeczywistością. Rozwiń temat na podstawie wybranych utworów z różnych epok. 4. "Podwaja swoje życie, kto przeszłość rozważa" (W. Syrokomla). Przedstaw, jaką funkcję pełnią wspomnienia w różnych utworach literackich. 5. Albert Camus twierdził, że pisarz współczesny powinien przemawiać "w imieniu tych wszystkich, którzy cierpią". Wykorzystując utwory literatury polskiej i obcej XX wieku, rozważ, w jaki sposób pisarze realizowali to przesłanie. 6. Jakie wartości polskiej literatury ostaną się na zawsze - niezależnie od gustów, mód i zmieniającej się koniunktury politycznej - omów problem analizując wybrane utwory. 7. Poświęcenie, ofiarność, rozważa, brawura... Przedstaw swoje refleksje na temat postaw młodych ludzi wobec sytuacji zagrożenia ojczyzny. Odwołaj się do wybranych utworów literackich.

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		8. Bohater tragiczny. Na podstawie wybranych tekstów rozważ przyczyny i różne postaci tragizmu bohaterów literackich.9. "Szczęście i nieszczęście człowieka jest po większej części jego własnym dziełem". Odwołując się do wybranych tekstów literackich, rozważ myśl Johna Locke'a.10. Bezradność, odwaga, heroizm... Jakie postawy człowieka wobec zła otaczającego świata odnajdujesz w literaturze XX wieku. Możesz się odwołać również do innych tekstów kultury (film, teatr, malarstwo).11. Czy zgadzasz się ze stwierdzeniem, że twórców, którzy dają ludziom chwilę radości, powinno się cenić wyżej niż tych, którzy każą im płakać? Swój pogląd uzasadnij, odwołując się do wybranych tekstów literackich i dzieł filmowych.12. "Bo coś w szaleństwach jest młodości..." (Leopold Staff). Przedstaw fascynujące - twoim zdaniem - wizerunki młodych w wybranych utworach literackich.13. "Krzepić serca" i "rozdrapywać rany" - dwa wielkie tematy w literaturze polskiej i dwa sposoby uczestnictwa twórców w losie narodu. Zinterpretuj utwory literackie podejmujące te wątki.14. "Gorzki to chleb jest polskość" (Cyprian Norwid). Czy podzielasz zdanie poety, rozważ tezę i wyraż swój sąd odwołując się do wybranych utworów literackich.15. Błądzić jest rzeczą ludzką. Przedstaw niewłaściwe decyzje, mylne kroki lub myśli wybranych bohaterów literackich oraz skomentuj efekty ich doświadczeń.16. "Człowiek nie może być raz niewolnikiem, raz wolnym. Jest wolny całkowicie i na zawsze lub nie jest wolny wcale" J.P.Sartre. Powołując się na przykłady literatury i sztuki zastanów się nad obliczem wolności, jej istotą i rolą w ludzkiej egzystencji.17. "Jestem obywatelem Ziemi, dziedzicem nie tylko Greków i Rzymian, ale prawie nieskończoności", Zbigniew Herbert. Zastanów się nad testamentem wieków, jaki odziedziczyła współczesność, jakie odzwierciedlenie powyższe słowa znajdują w dzisiejszej literaturze i sztuce.18. " Życie to nie teatr. Rozważ tezę i zaprezentuj swój sąd odwołując się do wybranych tekstów literackich.19. "Nie ma takiego wielkiego czynu, który by nie powstał z jakiegoś wielkiego marzenia" (Georges Duhamel). O których bohaterach literackich możesz powiedzieć, że mieli odwagę realizować swoje marzenia? Sądy uzasadnij.

Temat	Materiały	Proponowany zarys przebiegu lekcji
		20. Najdoskonalsza część stworzenia czy "nędzy wszelkiej wizerunek"? Odwołując się do wybranych utworów z różnych epok, rozważ, która z literackich koncepcji człowieka i jego losu jest bliższa rzeczywistości. 21. Wygrywać jest rzeczą ludzką... Na podstawie wybranych utworów oceń postępowanie bohaterów literackich odnoszących zwycięstwo. 22. "Nasz pochód przez dzieje, który chętnie wyobrażamy sobie jako zwycięski marsz ku nieograniczonym jasnym horyzontom jest w istocie dreptaniem od kryzysu do kryzysu" (Jan Józef Szczepański). Odwołując się do wybranych utworów przedstawiających kryzys cywilizacji XX wieku rozważ, czy podzielasz pogląd pisarza na temat ludzkich dziejów. 23. Od Adama i Ewy do... Przedstaw problem utraty domu, utraty swojego miejsca, swojej przynależności. Odwołaj się do utworów literackich różnych epok. 24. „A co życie może być warte... jeśli honor stracony” (Joseph Conrad) - Literackie portrety bohaterów, dla których honor był wartością najwyższą. 25. „Według mnie - napisał Witold Gombrowicz - literatura niepoważna usiłuje rozwiązać problemy egzystencji, literatura poważna je stawia.” Rozważ te słowa odwołując się do wybranych utworów literackich różnych epok. 26. "Pisarz tylko zaczyna, dopiero czytelnik dzieło dopełnia, rozwija i wzbogaca" - przekonuje Ryszard Kapuściński. Podejmij dialog z sądem pisarza, przywołując stosowne utwory. 27. Patriotyzm - kosmopolityzm - obywatelstwo. Omów znaczenia, jakie nadawała tym pojęciom literatura i oceń ich aktualność u progu XXI wieku. 28. Kobieta współczesna wobec swej prababki - rozważ wpływ kobiet na kształtowanie różnych dziedzin życia w epokach dawnych i współcześnie. Posłuż się przykładami, jakie daje literatura i życie codzienne. 29. Przedstaw i uzasadnij swój sąd na temat ekranizacji lektur szkolnych, konfrontując wybrane utwory literackie z ich filmową realizacją. 30. Czy zgadzasz się z opinią, że "istnieje jakieś stałe prawo, na mocy którego dzieci muszą zawsze buntować się przeciwko ojcom?" Wykorzystując właściwe dzieła, potwierdź ten pogląd lub podejmij z nim polemikę.